

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича**

**Філологічний факультет
Кафедра української літератури**

**ПРОЗОВА ТВОРЧІСТЬ ТИМОФІЯ ГАВРИЛІВА ТА
ВИВЧЕННЯ ДОРОБКУ ПИСЬМЕННИКА В ЗЗСО**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 2 курсу, 601 групи

Николин Тетяна Василівна

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент

Кирилюк С.Д.

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № _____ від _____ 2023 р.

Зав. кафедри _____ доц. Мальцев В. С.

Чернівці – 2023

Анотація

Николин Т. В. Прозова творчість Тимофія Гаврилів та вивчення доробку письменника в ЗЗСО – на правах рукопису. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича Міністерства освіти і науки України, Чернівці, 2023. Кваліфікаційна робота освітнього рівня «Магістр». Спеціальність 014 «Середня освіта (українська мова та література)».

У кваліфікаційній роботі розглянуто праці, в яких аналізується творчість Тимофія Гаврилів, а також з'ясовано основні аспекти прозової творчості письменника погляду тематики, проблематики, художніх образів та жанрово-стильових особливостей, окреслено його місце в контексті розвитку сучасної української прози.

У роботі запропоновано методичні рекомендації щодо вивчення творчого доробку Тимофія Гаврилів у закладах загальної середньої освіти.

Ключові слова: сучасна проза, тематика, проблематика, жанр, персонаж, методика вивчення.

Summary

Nykolyn T.V. The prose works of Timofiy Gavriliiv. – On the rights manuscript. – Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovich of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Chernivtsi, 2023.

In the qualifying work, studies were analyzed in which the work of Timofiy Havryliv was analyzed, and the main aspects of the writer's prose work were clarified in terms of themes, issues, artistic images and genre-stylistic features, and his place in the context of the development of modern Ukrainian prose was outlined. The work offers methodical recommendations for the study of Timofiy Havryliv's work in institutions of general secondary education.

Key words: modern prose, subject matter, problem, genre, character, study method.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Т.В. Николин

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. Творчість Тимофія Гаврилів в оцінці літературних критиків	9
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. Проза Тимофія Гаврилів: тематика, проблематика, образи та жанрово-стильові особливості.....	22
2.1 Художні особливості малої прози Тимофія Гаврилів.....	22
2.2. Аналіз романістики Тимофія Гаврилів.....	33
Висновки до розділу 2.....	45
РОЗДІЛ 3. Методичні рекомендації щодо вивчення творчості Тимофія Гаврилів в ЗЗСО.....	46
3.1. Вивчення постаті Тимофія Гаврилів на уроках літератури рідного краю.....	49
3.2. Розробка уроку літератури рідного краю для 11 класу на тему: «Тимофій Гаврилів. Основні відомості про письменника, літературознавця, перекладача».....	50
3.3. Розробка уроку позакласного читання за творчістю Тимофія Гаврилів.....	63
Висновки до розділу 3	73
ВИСНОВКИ	74
ЛІТЕРАТУРА.....	77

ВСТУП

Світ зазнає докорінних змін, які впливають на всі сфери життя, зокрема і на культурне життя в Україні. Сучасний літературний процес набуває неабиякого розвитку і характеризується великою кількістю талановитих письменників.

Серед таких авторів постає Тимофій Гаврилів – український поет, прозаїк, есеїст, літературний критик, теоретик та історик літератури, перекладач, журналіст, перший у незалежній Україні переможець міжуніверситетської олімпіади знавців німецької мови та культури, автор низки праць та перекладів. Зараз – старший науковий співробітник Інституту українознавства ім. Івана Крип'якевича. Народився 1971 року в Івано-Франківську. Живе і працює у Львові. Бере активну участь у культурному житті не лише України, але й Німеччини та Австрії [49].

Його твори часто потрапляють до списків кращих книг за версією різноманітних професійних видань, критиків та літературознавців, отримують багато схвальних відгуків від читачів. Наприклад, дебютний роман Тимофія Гавриліва «Де твій дім, Одиссею?» викликав неабиякий резонанс за межами України та навіть став лідером продажу серед новинок у книгарнях Швейцарії [92]. Роман у новелах «Червнева злива» також отримав багато позитивних відгуків, а на думку Анетти Антоненко, засновниці однойменного видавництва, «ця книжка фіксує в собі історію України в часовому інтервалі – понад півстоліття» [59]. Збірка оповідань Тимофія Гавриліва «Гарні дівчата» часто посідає високі позиції в рейтингах серед найкращих сучасних українських книжок.

Варто зазначити, що Тимофій Гаврилів має значний вплив на перебіг теперішнього літературного процесу в Україні. Перші факти зацікавлення сучасною українською літературою за кордоном пов'язані саме з його іменем, про що свідчать переклади праць французькою, чеською, польською, німецькою, турецькою і норвезькою та іншими мовами [49].

В Україні Тимофія Гаврилів здебільшого знають як перекладача, літературознавця, упорядника науково-популярних міждисциплінарних видань. Його літературно-критичні праці стали об'єктом аналізу дослідників літератури (Петро Рихло «Форма і фігура. Ідентичність у художньому просторі» (2009) [90], Іван Зимомря та Микола Зимомря «У світлі нових вимірів [56]»), а також теоретичним підґрунтям багатьох досліджень, статей та посібників (Анна Терпило «Джазова наративна стратегія у конструюванні ідентичності афроамериканського тексту (на матеріалі роману «Джаз» Тоні Моріссон» [97]), Олеся Яремчук «Польове дослідження як антропологічний інструмент у літературному репортажі (на прикладах журналістських текстів Йозефа Рота)» [118], Юлія Бережанська «Проза Густава Майрінка в контексті стилістичних експериментів експресіонізму» [12], Діана Мельник «Індивідуальний травматичний досвід в контексті історичної травми у романах Інгебога Бахманн та Ельфріде Єлінек» [81], Іван Крупський «Українська преса на окраїнах російської імперії як чинник відстоювання інтересів українства» [74], Наталія Нікоряк «Автентичність кіносценарію як сучасного літературного тексту» [87], Олена Бондарева ««Етап люстерка» в історії драматургічних антологій сучасної України (2003 Р. – теперішній час)» [24], Петро Рихло «Поетика діалогу. Творчість Пауля Целана як інтертекст» [91]).

Тимофій Гаврилів є автором низки творів, зокрема поетичних збірок: «Арабески пам'яті» (1995), «Закони географії» (1997), «Година самотніх» (1998), «Повертаючись до сказаного» (2002), «Конспект екскурсії» (2006); автор тринадцяти прозових текстів – «Щоденник Одиссея» (2003), «Де твій дім, Одиссею?» (2006), «Чарівний світ. Тепер» (2010), «Чарівний світ. Тоді» (2010), «Чарівний світ. Між тоді і тепер» (2011), «Вийди і візьми» (2013), «У шатах вересня» (2013), «Де твій дім, Одиссею?» (2015), «Жінка на ім'я Модеста» (2016), «Чарівний світ» (2016), «Червнева злива» (2018), «Гарні дівчата» (2019), «Ацетон» (2022) [49].

В українському літературознавстві творчість Тимофія Гаврилів розглядали такі дослідники: Марія Микицей («Дві книжки під яскравими

зорями») [82], Галина Петросаняк («Три іпостасі Тимофія Гаврилів») [60], Євген Баран («Дві короткі рецензії»), Володимир Єшкілев, Ігор Бондар-Терещенко («Тимофій Гаврилів, «Чарівний світ. Тоді»» [26], «Дивосвіт на смітнику» [17], «Фінка в руках Бога – 5 книг про епоху» [21]), Ганна Улюра («Альтернативний декалог: І1, І2, І3...І10» [107], «Байнаге фабельгафт» [108]), Ігор Котик («Тимофій Гаврилів експериментує» [71]), Аліна Акуленко («Обдури мене, будь ласка: три книжки про те, як і навіщо ми створюємо ілюзії» [6]), Галина Сафроньєва («Ті, що шукають виправдання» [93]), Володимир Кепич («Про нашу з вами Україну без прикрас» [63]), Лілія Лавринович («Урбаністичний час в українській прозі межі тисячоліть: минуле vs сучасність» [78]) та Ірина Кропивко («Українська і польська постмодерна проза (карнавал, фрагментація, фронтір» [73]).

Попри таку кількість досліджень, творчий доробок Тимофія Гаврилів залишається недостатньо вивченим. З огляду на велику кількість художніх творів письменника є потреба у більш детальному та ретельному дослідженні його творчості, зокрема збірок малої прози («У шатах вересня», «Жінка на ім'я Модеста», «Гарні дівчата») та романів («Де твій дім, Одиссею?», «Чарівний світ», «Вийди і візьми», «Ацетон»).

Актуальність теми полягає у необхідності вивчення особливостей та жанрової характеристики творів сучасного українського письменника Тимофія Гаврилів, які сьогодні залишаються малодослідженими.

Мета магістерської роботи полягає в аналізі, систематизації та розкритті особливостей прозової творчості Тимофія Гаврилів з погляду структури, стилістики, тематики та місця в сучасному літературному процесі.

Реалізація мети передбачає виконання таких **завдань**:

- проаналізувати та здійснити аналіз літературно-критичних матеріалів, які стосуються творчості Тимофія Гаврилів;
- здійснити різноаспектний аналіз творчості Тимофія Гаврилів (тематика, проблематика, образи та жанрово-стильові особливості) в контексті сучасної української літератури»

- визначити місце доробку Тимофія Гаврилів у вивченні української літератури в школі;
- подати методичні рекомендації щодо вивчення творчості Тимофія Гаврилів в ЗЗСО;

Об'єктом дослідження є літературно-критичні матеріали про творчість Тимофія Гаврилів та його художні прозові твори.

Предмет дослідження – тематика, проблематика, образи та жанрово-стильові особливості оповідань та романів Тимофія Гаврилів.

Методи дослідження. У роботі використані такі наукові методи: комплексний аналіз, біографічний, описовий, культурно-історичний, а також аналіз навчальних програм.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в дослідженні вперше цілісно схарактеризовано прозову творчість Тимофія Гаврилів; запропоновано власні розробки планів-конспектів.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані для написання наукових праць про творчість Тимофія Гаврилів, а також стати в нагоді вчителями на уроках вивчення літератури рідного краю та позакласного читання.

Апробація дослідження. Окремі положення магістерської роботи виголошені на студентській науковій конференції, яка відбулася в режимі онлайн 25 квітня 2023 року в Чернівецькому національному університеті ім. Юрія Федьковича, та опубліковані в збірнику матеріалів конференції: Николин Т. Особливості прозової творчості Тимофія Гаврилів. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* : матеріали студент. наук. конф., м. Чернівці, 25 квіт. 2023 р. Чернівці, 2023. С. 151–152 [86].

Структура і обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури (118 позицій). Загальний обсяг роботи – 88 сторінок.

РОЗДІЛ 1

Творчість Тимофії Гаврилів в оцінці літературних критиків

Тимофій Гаврилів є одним із найяскравіших представників українського постмодернізму і загалом знаковою постаттю в сучасній літературі. Його особистість стала унікальним явищем не тільки в рамках українського постмодернізму, а й вийшла далеко за межі суто вітчизняного літературного процесу, про що свідчать численні переклади його наукових праць та художніх творів.

Загальна кількість написаного становить близько п'ятсот публікацій [49]. Тимофій Гаврилів – письменник нового часу, історик і теоретик літератури, перекладознавець, знавець німецької культури. Він вільно володіє кількома іноземними мовами, що можна спостерігати в його творах та наукових працях. Активно організовує наукові конференції, читає лекції, влаштовує зустрічі з читачами за межами нашої країни.

Увесь доробок Тимофії Гаврилів можна поділити на дві групи: наукова діяльність та художня творчість.

Щодо наукової діяльності, то Тимофій Гаврилів є один із тих літературних науковців, чий дослідження гідно представляють українське літературознавство не тільки в Україні, а й за її межами. З-під його пера вийшло чимало наукових досліджень. Як літературознавець Тимофій Гаврилів видав кілька монографій («Текст між культурами. Перекладознавчі студії» (2005), «Identitäten in der österreichischen Literatur des XX. Jahrhunderts» («Ідентичності в австрійській літературі XX століття» 2008), «Форма і фігура. Ідентичність у художньому просторі» (2009), «Шкіц філософії сум'яття. Австрійська література у XIX і XX сторіччях» (2011)), упорядкував наукові видання з історії та теорії літератури («Експресіонізм. Збірник наукових праць» (2002), «Експресіонізм. Збірник наукових праць» (2004), «Експресіонізм. Збірник наукових праць» (2005), «Студії австрійської літератури. Том 1. Ідентичність художнього простору. Георг Тракл у контексті часу, традиції і діалогу культур» (2005), «Студії

австрійської літератури. Том 2. Маска і метаморфоза. (Де)конструювання діалогічного мовлення і філософія метаморфози Еліаса Канетті» (2006), «Студії австрійської літератури. Том 3. Факт як експеримент. Механізми фікціоналізації дійсності в творах Йозефа Рота» (2007)), науково-популярні видання («Подорож до Європи. Галичина, Буковина і Відень на центральноевропейській культурній шахівниці (разом з Оксаною Гаврилів)» (2005), «Нова подорож до Європи (разом з Оксаною Гаврилів) (2012)» та антологію до 150-ліття залізничного сполучення в Галичині («Потяг надій та інші залізничні сполучення») (2011) [49].

Як дослідник та популяризатор австрійського й німецького письменства вчений-германіст Тимофій Гаврилів переклав для українців твори австрійських письменників, а саме: твори поета-експресіоніста Георга Тракля – «Твори» (двомовне видання: містить вірші, драматичні фрагменти, листи; Львів: «Просвіта», 1997) та «Себастянові сні» (двомовне видання: містить вірші, драматичні фрагменти, рецензії, листи; Львів: «Класика», 2004); драматургію Томаса Бернгарда – «Старі майстри. Елізабет II» (п'єси; Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 1999), «Іммануїл Кант» (п'єси; Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2002); п'єсу лауреатки Нобелівської премії Ельфріди Єлінек – «Що сталося після того, як Нора покинула свого чоловіка, або Підпори суспільств» також твори Ганса-Георга Гадамера, Йоганна Непомук Нестроя, Фердинанда Раймунда та інші [42]. А українське видання творів Георга Тракля у перекладі Тимофія Гавриліва критика визнала найкращим у 1997 році. За словами української поетеси та перекладачки Галини Петросаняк, переклад Тимофія Гавриліва є одним із найкращих, завдяки чому ми можемо читати німецькомовних письменників в якісному перекладі [49].

Літературознавчі праці Тимофія Гавриліва характеризуються ґрунтовністю аналізу, майстерністю та новаторським характером. Тому його науковий доробок став теоретичним підґрунтям багатьох досліджень, статей та посібників для закладів вищої освіти. Серед таких можна виокремити праці Анни Терпило «Джазова наративна стратегія у конструюванні ідентичності афроамериканського тексту (на матеріалі роману «Джаз» Тоні Моріссон)» [97],

Олесі Яремчук «Польове дослідження як антропологічний інструмент у літературному репортажі (на прикладах журналістських текстів Йозефа Рота)» [118] та «Повоєнна травма у літературних репортажах Егона Ервіна Кіша та Йозефа Рота» [117], Юлії Бережанської «Проза Густава Майрінка в контексті стилістичних експериментів експресіонізму» [12], Діани Мельник «Індивідуальний травматичний досвід в контексті історичної травми у романах Інгебога Бахманн та Ельфріде Єлінек» [81], Івана Крупського «Українська преса на окраїнах російської імперії як чинник відстоювання інтересів українства» [74]; монографію Наталі Нікоряк «Автентичність кіносценарію як сучасного літературного тексту» [87], Олени Бондаревої ««Етап люстерка» в історії драматургічних антологій сучасної України (2003 Р. – теперішній час)» [24], книгу Петра Рихла «Поетика діалогу. Творчість Пауля Целана як інтертекст» [91] та багато інших.

Щодо літературознавців, які досліджували та аналізували наукові праці Тимофія Гаврилів, то тут варто назвати Миколу Зимомрю, Івана Зимомрю «У світлі нових вимірів» [56] та Петра Рихла, зокрема його рецензію «Ідентичність у художньому просторі: конфігурації наративних стратегій» [90].

Петро Рихло – український літературознавець, перекладач та педагог. Він розглядає книгу Тимофія Гаврилів «Форма і фігура. Ідентичність у художньому просторі» (2009) як підсумок дослідницької діяльності автора. Також літературознавець обґрунтував новаторський характер дослідження Тимофія Гаврилів. Відзначено також особливості словотворення у Тимофія Гаврилів як письменника, що поповнює лексичний ресурс української мови. Петро Рихло зараховує його до натур, які здатні творити незвичні неологізми, що по-особливому відгукуються у мовному контексті. Це такі слова як: «своїна», «іншина», «іншування», «спостерега», «вигад», «минулина», «колувати» (кружляти), «фільмар», «осперечувати», «протистава», «окресел» (тематичний окресел), «унечинити» (зробити нечинним), «знесеблення» (втрата автентичності), «оказковіння» [90] та багато інших.

Монографію «Форма і фігура. Ідентичність у художньому просторі» аналізують також інші українські літературознавці – Микола Зимомря та Іван Зимомря. В рецензії «У світлі нових вимірів» критики звертають увагу на актуальність дослідження, яке покликане систематизувати напрями розвитку художнього моделювання австрійської літератури другої половини ХХ ст. Окремо вони говорять про вміння Тимофія Гаврилів поєднувати глибокий аналіз художніх творів та узагальнення із виокремленням провідних тенденцій розвитку літератури. На думку Миколи Зимомрі та Івана Зимомрі, новаторство дослідження полягає в тому, що автор пропонує нове прочитання текстів австрійських письменників. Новаторський підхід до прочитання автор монографії аргументує вагомими літературознавчими фактами, тенденціями та закономірностями. Зауважено, що у своїй монографії Тимофій Гаврилів вдало пояснює дію «художньої і персоналістської ідентичності «Я-особи», системно увиразнюючи зв'язок між «Я» і художнім простором крізь призму розгляду автобіографічної та подорожньої літератури» [56, с. 286]. Згадані дослідники звертають увагу на те, що автор вдало доводить потребу в розмежуванні ідентичності у філософії, психології та художньої ідентичності. Також Тимофій Гаврилів охарактеризував сутність ідентичності художньої форми, а в дослідженні послуговується ідеями провідних німецьких, французьких та англо-американських літературознавців. Проте критики вказують і на такі недоліки: в дослідженні немає «типологічних зіставлень зразків подорожньої літератури з проекцією на її історичну наступність у дієвому сприйнятті народами Східної, Центральної та Західної Європи» [56, с. 287]; відсутність розгорнутої оцінки ідентичності художнього «Я», автобіографічного «Я» та подорожнього «Я». У цілому автори рецензії вважають монографію Тимофія Гаврилів знаковою в українському літературознавстві, а самого автора перспективним українським літературознавцем серед зарубіжних науковців.

Об'єктом аналізу літературних критиків стали і художні твори Тимофія Гаврилів. Після тривалого перекладання творів світових майстрів

слова, Тимофій Гаврилів почав писати свої. Дебютував 1986 р. як поет, а згодом почав писати і прозу.

Володимир Єшкілев, український поет, прозаїк та есеїст, вважає, що у своїй творчості Тимофій Гаврилів тяжіє до неомодернізму і намагається привнести в українську мову віяння європейського модернізму, а поетика автора характеризується стилістично-лінгвістичною грою, яка тяжіє до використання лексичного «багатобарв'я». Також Володимир Єшкілев зазначає, що вірші Тимофія Гавриліва, створені з 1996 року по 1997, зазнали впливу постмодернізму: «...простежується розширення та розгалуження дискурсивно-стильового операбельного каналу його поезики» [55].

Марія Микицей (українська поетеса та журналістка), відвідавши презентацію двох книжок Тимофія Гавриліва, так охарактеризувала вірші зі збірок «Закони географії» (1997) та «Година самотніх» (1998): «...Тимофієві вірші, попри чітку внутрішню структуру, нагадують вітражі, кожне скельце яких видається абсолютно довершеним і самодостатнім...» [82]. Також журналістка відзначила хороший смак та почуття міри в автора.

На презентації в Івано-Франківську двох книжок Тимофія Гавриліва «Знаки часу» та «Повертаючись до сказаного», Галина Петросаняк прокоментувала останню: «У ній переважають вірші з дещо іншою, відмінною від попередніх збірок, ритмікою, відчувається небезуспішний пошук нової форми, але залишається впізнаваною притаманна Тимофієві і, як на мене, не надто культивована в українській літературі естетика думки на рівні з естетикою її висловлення» [60, с. 10]. Тут Галина Петросаняк відзначає відмінність поетичної збірки «Повертаючись до сказаного» від трьох попередніх, однак незмінним залишається впізнаваний стиль та мова Тимофія Гавриліва.

Дав коротку рецензію на поетичну творчість Тимофія Гавриліва український літературний критик, літературознавець та есеїст – Євген Баран. У статті «Дві короткі рецензії» він порушує питання літературної критики в Україні загалом та зазначає, що художня творчість письменника залишається поза увагою критиків: «... ужиток Тимофія Гавриліва за останніх п'ять років

досить солідний <...> Здавалося б, давно назріла потреба бодай фрагментарно підсумувати зроблене, але поза моєю давньою рецензією на першу збірку, до того ж невдалою, ніхто не спішиться писати про Тимофія» [9, с. 10]. Тому у своїй рецензії Євген Баран спробував охарактеризувати поезію Тимофія Гавриліва. Він констатує, що творчість письменника вдало поєднує в собі літературну традицію та природне начало, а найчастішим художнім прийомом у віршах є алюзія. Як і більшість критиків, автор статті відзначає довершену поетичну форму віршів, майстерність художнього слова та застосування «елементів гри» [9, с. 10]: «Поезію Гавриліва відзначає колоритність, багатство образного світу», [9, с. 10]. Критик вважає, що вірші Тимофія Гавриліва спонукають до роздумів, осмислення та пошуків своєї самототожності [9, с. 10]. Такі мотиви ми можемо простежити і в прозових творах письменника, зокрема в його трилогії про безхатченство («Де твій дім, Одиссею?», «Чарівний світ», «Вийди і візьми») та в романі «Ацетон».

Творчість Тимофія Гавриліва як постмодерніста розглядає також Ірина Кропивко у своїй монографії «Українська і польська постмодерна проза (карнавал, фрагментація, фронтір)». Вона аналізує оповідання Тимофія Гавриліва «Фрутхен» із роману «Чарівний світ. Тепер», де яскраво простежується притаманна риса постмодернізму – багатопланова іронія. Дослідниця пропонує власне бачення іронії в постмодерних текстах і поділяє її на ту, яка проходить поверхнею тексту, та приховану, яка орієнтована на фахового читача [73, с. 165]. В оповіданні «Фрутхен», на думку Ірини Кропивко, є прихована іронія. Автор іронічно відтворює поняття герменевтичного коду, яке пояснив Ролан Барт у праці «S / Z». Цю концепцію Ролан Барт розтлумачив на прикладі оповідання «Сарразин» Оноре де Бальзака. «Заголовок ставить питання: Сарразин – це що? Загальна назва? власна назва? річ? чоловік? жінка? Відповідь отримаємо значно пізніше... <...> Отже, заголовок «Сарразин» вводить перший член якоїсь послідовності, яка буде закрита лише в лексії № 153...» [73, с. 166]. Можна погодитись із позицією Ірини Кропивко, адже Тимофій Гаврилів так само формулює заголовок свого оповідання, що викликає

у читачів різні асоціації та роздуми, і не дає ніяких підказок, а натомість проводить читача складним шляхом пошуку відповідей на питання, що таке «фрутхен», одночасно пародіюючи різні методи наукового пошуку. Поступово оповідач у творі переконує читача за допомогою різних теорій, а в кінцевому результаті читач доходить висновку, що «фрутхен» – це ніщо інше, як тістечко з фруктами. Весь цей шлях пізнання Тимофій Гаврилів наповнює інтелектуально-образними процедурами, іронізує над принципом детермінації та над законом Ньютона: «Тоді все виглядало би по-іншому – людина літала би разом із деревами, носорогами та будинками, годівниці для птахів ненастанно гойдалися б, а книжки не затримувалися би на полицях бібліотек» [44, с.17]. Ірина Кропивко доходить висновку, що в оповіданні Тимофія Гавриліва «Фрухтен» іронія поєднується з нарацією та процесом розкриття читачем особи персонажа, а позиція оповідача – ключова, оскільки саме від нього залежить фокус наративу, але водночас наратор не виступає носієм повної інформації в тексті, він наче спостерігає за процесом розкриття [73, с. 167]. У монографії авторка пропонує власний ракурс бачення іронії та розглядає її специфіку на прикладі оповідання Тимофія Гавриліва. Ми погоджуємось з тим, що в оповіданні «Фрутхен» наявна прихована іронія, яка відсилає читача до іншого тексту (праці Ролана Барта «S / Z»). Такий метод автор застосовує і в інших художніх текстах, зокрема в романі «Ацетон» та «Червнева злива».

Дослідники Ігор Бондар-Терещенко, Ганна Улюра та Ігор Котик звертали увагу на роман Тимофія Гавриліва «Чарівний світ» (який складається з трьох частин: «Чарівний світ. Тепер» (2010), «Чарівний світ. Тоді» (2010), «Чарівний світ. Між тоді і тепер» (2011), що є продовженням трилогії, першою частиною якої є роман «Де твій дім, Одиссею?» (2006), а останньою – роман «Вийди і візьми» (2013).

У статті «Тимофій Гаврилів, «Чарівний світ. Тоді»» Ігор Бондар-Терещенко дав відгук про один із романів Тимофія Гавриліва – «Чарівний світ. Тоді». Аналізуючи твір, критик приділяє увагу структурі оповіді: «...не дивно, що «Чарівний світ», написаний у формі щоденника головного

героя, зберігає і без того «інтимну» форму висловлювання на злободенні теми» [26]. За його словами, «Чарівний світ» успадкував епічну структуру оповіді дебютного роману Тимофії Гаврилів «Де твій дім, Одиссею?», оскільки твір написано у формі монологу людей низького соціального статусу, проте не скажеш таке про їхні розмови. Ігор Бондар-Терещенко наводить приклади, де звичайні слова безпритульних набувають іншого значення. Таким чином, Тимофій Гаврилів через призму світогляду своїх персонажів прагне показати нам несподівану правду про істину цього не надто «чарівного» світу.

У статті «Дивосвіт на смітнику. У романі-притчі Тимофії Гаврилів живуть люди, звірі та фруктові десерти» Ігор Бондар-Терещенко звертає увагу на лінійну оповідь роману «Чарівний світ». За його словами, вона наповнена філософією і це відображається в назвах розділів, різних «дискретних прикрас-артефактів на зразок фруктового десерту» [17] та безпосередньо у поведінці героїв. Також у творі критик з'ясовує аналогії із романом «Черга» Володимира Сорокіна, зокрема схожість поведінки фрутхена, вигаданого персонажа, з одним із героїв «Джалапіти» Емми Андієвської. Автор статті зауважує, що твір, попри оповідь про людей, містить і розповіді про звичайні речі, які мають свою історію «життя». В кінці статті Ігор Бондар-Терещенко відзначає, що роман призначений для читача «цілком європейського кшталту» [17].

Ганна Улюра у статті «Альтернативний декалог: І1, І2, І3...І10» аналізує три частини роману «Чарівний світ». Вона зазначає про тематику та головні мотиви частин: у першій частині – це голод, у другій – цікавість та «зворотній бік голоду», у третій – одкровення [108]. На її думку, Тимофій Гаврилів – технічний автор, а його «Чарівний світ» базується на трьох поняттях: дім, батьківщина, родина. Дослідниця вважає, що сюжети цих романів можна передати трьома поняттями – бездомність, очікування, самотність, а сам Тимофій Гаврилів, щоб зацікавити читача, застосовує основний прийом – «крутий план», який полягає в грі із зацікавленістю. Ганна Улюра називає «Чарівний світ» – «романом-колажем», і не випадково, адже, за її словами «колаж – це принципова відсутність норми і порядку; це історія, в якій не можна

кудись прийти, слід просто йти натовість» [107], що і робить головний герой роману Тимофія Гаврилів. Вона відзначає і багатство мови у романі, зокрема акцентує на інтелектуальних розмовах безхатченків, що є досить суперечливим, оскільки люди низького соціального статусу, навпаки, мали б володіти простим мовленням.

Роман «Чарівний світ» аналізує й Ігор Котик У статті «Тимофій Гаврилів експериментує» він зауважує, що Тимофій Гаврилів належить до тих романістів, які експериментують, не покладаються на масового читача і не дотримуються традиційних напрямів, а його роман «Чарівний світ», що складається з трьох частин, є досить експериментальним завдяки філософічності, стильовій манері та тематиці. Ігор Котик акцентує увагу на складності сприйняття тексту, оскільки читачу важко зрозуміти реальність подій: «Читач неодноразово впіймає себе на думці, що історія, у котру він уже повірив як у те, що сталося з персонажем, насправді є не більше, ніж чергове сновидіння чи марення персонажа. Інколи навпаки – ми не віримо авторові <...>. Та згодом розуміємо, що це не маячня...» [71]. Заплутує читача ще й структура роману: «перша книжка, «Тепер», – це розповідь про недавні події романного часу, друга книжка, «Тоді», – про події давніші, а третя, «Між тоді і тепер», – мікс із подій давніших і новіших, причому якщо новіші події розгортаються за хронологією, то давніші в реверсному порядку, з моменту, коли герой іде до школи, до його перших днів життя» [71]. Звернув увагу Ігор Котик і на те, що незвичною у третій частині роману «Чарівний світ. Між тоді і тепер» є структура, а саме чергування епізодів життя головного героя. Епізоди раннього дитинства персонажа перемежовуються з епізодами з дорослого життя, проте, певний логічний зв'язок між ними все-таки простежується [71].

Найбільше відгуків отримав роман у новелах Тимофія Гаврилів «Червнева злива», який побачив світ у видавництві «Анетти Антоненко» 2018 року.

Одним із перших на роман відгукнувся Ігор Бондар-Терещенко у статті «Фінка в руках Бога – 5 книг про епоху». У ній критик зауважує, що роман,

повертає читачів старшого покоління в пострадянський період: «Близьке ретро у черговому європейському читиві цього автора прозирає крізь призму біографічних новел, з яких складається його роман – наче втрачений рай, який починається, як завжди, з дитинства» [21]. Таке твердження можна пояснити тим, що у творі Тимофій Гаврилів часто використовує ретроспективу, щоб подати історію крізь призму дитячого досвіду сприйняття. Також Ігор Бондар-Терещенко акцентує на надмірній увазі до деталей та своє бачення: «Загалом автор роману завжди вирізнявся серед колег пильною увагою до деталей, з яких зазвичай складається епоха, а також незашореним поглядом на звичні речі» [21]. Ця риса, на думку Ігоря Бондар-Терещенка, і вирізняє Тимофія Гавриліва з-поміж колег-романістів [21].

Галина Сафроньєва розмістила свій відгук на роман Тимофія Гавриліва «Червнева злива» в «Українському журналі» (№ 9). Вона зазначає, що всіх героїв роману – люди різних професій, різного соціального статусу, віку та місця народження, але є те, що їх об'єднує: «Спільним елементом для всіх є розгортання персональної історії на тлі всесередовищної — у когось це похмурі роки часів СРСР, хтось живе на сучасному Донбасі. Так чи інак, кожен персонаж відчуває на собі величезний тягар доби та батьківщини...» [93, с. 13]. Тому в читача виникає співчуття до персонажів новел і їхнього важкого життя, адже ті стали жертвами системи, яку їм не побороти. Але згодом автор ненав'язливо демонструє причину через яку і виникає більшість бід у його персонажів – це вибір самих же людей: «хтось вирішує дати хабара, хтось – стати співучасником злочину на кордоні або продати своє тіло першому-ліпшому» [93, с. 13]. Розгадавши справжню природу персонажів, читач знову опиняється у незрозумілій ситуації: раптом антагоністи подаються автором, як хороші, як захисники батьківщини на Донбасі. Тут Галина Сафроньєва визначає основну рису автора – заплутати читача: «Ось у цьому весь Гаврилів – заплутати, повести хибною дорогою, давати помилкові підказки, щоб у підсумку вийти, запитуючи: «Що це було?»» [93, с. 13].

Володимир Кепич, аналізуючи роман «Червнева злива» у статті «Про нашу з Вами Україну без прикрас», зазначає: «неповторний, модерний роман, де присутній реалізм із вкрапленнями міфології та фантастики» [63]. Відмічає Володимир Кепич літературну вправність та хист Тимофія Гаврилів як майстра слова, його експериментальність, оригінальність, вміння витончено підбирати слова, вибудовувати фрази та передавати дух часу і місця.

Аліна Акуленко, аналізуючи роман у статті «Обдури мене, будь ласка: три книжки про те, як і навіщо ми створюємо ілюзії», теж звертає увагу на ретроспективу у тексті: «Він відшуковує факти, які в дорослому віці видаються зовсім іншими, ніж коли ми були малими. Чому батьки розлучилися? Чому мама ніколи не вийшла заміж? Як бути, коли дружите з дитинства, а тоді запали на одну дівчину? <...> І що таке кара? Цим риторичним і пронизливим запитанням насправді не бракує кінця-краю...» [6]. У творі туга за минулим переплітається із надмірним драматизмом, який «...аж ллється через вінця практично кожного рядка, залишаються голі й правдиві емоції, які переживав кожен із нас – і переживав не раз, і не двічі» [6]. Аліна Акуленко наголошує, що роман «Червнева злива» пройнятий сумом та щирими, пронизливими емоціями, які відчував кожний пересічний читач. Однак така надлишкова емоційність, додає роману сили та шарму, що робить його незамінним твором для охочих трохи посумувати.

На сайті «Рефлексії-Читалії» знаходимо анонімний відгук на роман «Червнева злива». Читачка ділиться своїми неоднозначними враженнями після прочитання роману в статті «Відгук читача 136 || Тимофій Гаврилів «Червнева злива»» [31] і аналізує сім новел роману, вказуючи на його недоліки та переваги. Авторка схвалює ідею твору: «Роман у новелах, яким є «Червнева злива», – це також цікавий формат, і загалом задум мені сподобався...» [31]. Найбільше похвали отримала остання новела роману: «“Українська Герніка” і вона, за моїм переконанням, є найкращою в збірці <...> У ній більш чітко проступає мотивація й соціальна критика, є потужне послання, саме тому “Українська Герніка” заслуговує на увагу» [31]. Така відзнака зумовлена тим, історії в новелі є

впорядкованими (перетікають більш плавно), в ній pojawiaються імена персонажів та є прив'язка до реальності. Щодо недоліків, то авторка відгуку виділяє стиль письменника: «Це був складний і закручений потік свідомості, з якого дуже важко добути «картинку»...» [31]. В романі «Червнева злива» можна простежити часте чергування оповіді від першої особи та від самого автора, що змушує читача «пробиратися крізь абстракції автора й складати в голові цілий пазл, щоб зрозуміти, про що ж там мовиться» [31]. Рецензентка звертає увагу і на те, що автор роману відмовився від редагування свого твору, зберігши «неоформлені діалоги» [31]. Авторка статті вважає, що кожен твір повинен грамотно подавати історію та проходити правки від редакторів, щоб читачеві було легко сприймати написане.

Дебютний роман Тимофія Гаврилів «Де твій дім, Одиссею?» аналізує Лілія Лавринович та Ганна Улюра.

У статті «Урбаністичний час в українській прозі межі тисячоліть: минуле vs сучасність» Лілія Лавринович говорить про урбаністичність часу у творах Олександра Ільченка, Володимира Діброви, Тимофія Гаврилів, Юрія Винничука, Ірини Цілик та Юрія Іздрика. У їхніх творах образ міста постає як основний життєвий простір особистості. Щодо Тимофія Гаврилів, в романі «Де твій дім, Одиссею?» він застосовує «колажно-ігрові стратегії» [76]. Автор роману не називає міста, якими подорожує його персонаж, але дає нам натяки та ремінісценції на певне місце. До прикладу, на початку твору герой перебуває в «Місті», тобто, пряма вказівка на місце відсутня, але ігрові образи-топоси зразу впізнавані, і читачу легко здогадатися, що автор відсилає нас до міста Львів.

Ганна Улюра у статті «Байнаге фабельгафт» порівнює роман з епічним або казковим квестом, звертає увагу на стилістично довершену мову, деталізації опису інтер'єру та звичних речей. Дослідниця зіставляє героя Тимофія Гаврилів з епічним Одиссеєм і зазначає, що перший жив у злагоді і мирі із собою, але порушивши табу на початку мандрівки, мусить пройти численні випробування, однак ці випробування є суто етичними. На відмінну від Гомерівського Одиссея, який повертається до Ітаки, Одиссей Тимофія Гаврилів не має куди повертатися,

адже його мандри кардинально змінили світ і залишили за собою помітний вплив, схожий на ефект метелика. Ганна Улюра звертає увагу і на низку метафор, які щоразу можна трактувати по-іншому: «...чи не кожна сцена, а інакше і не назвеш, вимагає нового коду для розшифровки (наочно родиться постмодерністське фрагментоване письмо)» [78]. Рецензентка вважає, що останній рядок роману («Ми – попіл, з якого виросте квітка...» [39, с. 215]) спонукає читача до роздумів про перетворення та розрив тривалої традиції. Автор роману використовує цю фразу як критичний момент, де читачеві необхідно віддатися авторській ідеї та дозволити собі сприймати розрив традиції як необхідну та корисну зміну. Однак це вимагає певного рівня довіри у читача та зображення реальних подій, що власне і робить Тимофій Гаврилів.

Висновки до розділу 1

Художня і наукова творчість Тимофія Гаврилів привертає пильну увагу критиків та дослідників, але найбільше відгуків отримали художні твори письменника. Свої враження про поезію Тимофія Гаврилів висловили Марія Микицей, Галина Петросаняк, Євген Баран та Володимир Єшкілев. До аналізу прози зверталися такі дослідники: Ігор Бондар-Терещенко, Ганна Улюра, Ігор Котик, Аліна Акуленко, Галина Сафроньєва, Володимир Кепич, Лілія Лавринович та Ірина Кропивко. Проаналізувавши їхні дослідження, вдалося з'ясувати, що, незважаючи на достатньо широкий спектр думок, чи не всі дослідники відзначають особливості індивідуального стилю Тимофія Гаврилів – його авторську манеру, яка базується на таких рисах: тяжіння сюжету до філософії, багатопланова іронія, високоінтелектуальна мова творів, використання прихованих алюзій та натяків.

РОЗДІЛ 2

Проза Тимофія Гаврилів: тематика, проблематика, образи та жанрово-стильові особливості

Будь-які зміни в суспільстві викликають ряд реакцій, які знаходять відображення в різних аспектах культури, зокрема і в літературі. Події 80-х – 90-х років ХХ ст. спровокували переоцінку світогляду, минулого життя та пануючої тоді ідеології. Посттоталітарна культурна ситуація вимагала нових літературно-естетичних засобів вираження тодішньої ситуації. Так в українській літературі почав розвиватись постмодернізм, провідними рисами якого є іронія, критика застарілих істин, плюралізм, інтертекстуальність, критичність.

Яскравим представником українського постмодернізму є Тимофій Гаврилів. Його твори виходять за межі національного контексту та визнаються на міжнародному літературно-мистецькому рівні. У різний час письменник творив поезію та прозу. В українській літературі Тимофій Гаврилів дебютував як поет. В одному з інтерв'ю автор розповів, що після тривалого написання поезії він творив есеїстику, а згодом відчув, що готовий писати більші за обсягом твори. Прозою зайнявся в кінці 1980-х років, повернувшись до неї в середині 1990-х.: «...мене почала приваблювати проза не стільки як жанр, скільки як проба сил – чи зможу я писати її взагалі» [102].

2.1 Художні особливості малої прози Тимофія Гаврилів

Першою книжкою прозових творів Тимофія Гаврилів є «Щоденник Одиссея» (2003). Збірка вміщує 18 оповідань, написаних під час викладання в університеті («Щоденник Одиссея», «Тандитник», «Історія з паном М.», «Історія, яку я вам розповім», «Убивця з'являється на світанку», «Прапори майорять на вітрі», «Леді і джентльмени», «Урок математики», «Стаття», «Пишемо, як чуємо», «Étude», «Досконалі лінії», «Жінка за вікном», «Формула інженера Шумка», «Диспут з Господом Богом», «Жінка у моїх снах», «Місто звичайних

риб», «Ровер, що не хотів слухатися», «Друга частина історії»). Оповідання «Формула інженера Шумка» було перекладено і видано чеською мовою [4].

Наступна збірка «У шатах вересня» побачила світ у львівському видавництві Кальварія 2013 року, увійшовши до серії «Колекція ПРОчитання». Книга складається з однієї новели («Пам'ятник») та чотирьох оповідань («Злодюжка», «Хуліган», «Бестселер», «Пройдисвіти»).

Тематика творів, вміщених у збірці, пов'язана із зображенням літературного життя на щорічному «Форумі видавців» у Львові. Тимофій Гаврилів є постійним відвідувачем головного культурного фестивалю України, тому вирішив передати це дійство засобами художнього слова, в результаті чого і з'явилася книга. Перша презентація збірки відбувалася в Івано-Франківську, а друга – у рамках Львівського «Форуму видавців», який у той час (2013 рік) відзначав двадцятий ювілей. Авторською метою було зробити книжку цікавою для широкого кола читачів та привідкрити їм атмосферу Львівського літературного фестивалю, його лаштунки, декорації, та те, що відбувається за ними.

Назва збірки «У шатах вересня» зумовлена подіями, які відбуваються в текстах: саме в осінній період проходить літературний фестиваль у Львові, а на тлі цих подій і розгортаються історії героїв книжки. В усіх творах збірки оповідь ведеться від третьої особи. Тимофій Гаврилів вводить у текст наратора, який знає про своїх героїв все: їхні думки, спогади та почуття, але не втручається в події, а описує їх з любов'ю та іронією.

Одним із ключових персонажів збірки є «Форум видавців», оскільки все, що відбувається в книжці – відбувається на форумі, а через учасників, пересічних людей, яких об'єднує література, зображено весь письменницький світ та атмосферу на форумі.

Так в першому оповіданні «Злодюжка» Тимофій Гаврилів відтворює загальну атмосферу фестивалю: «Від решти ярмарків книжковий не відрізняється практично нічим – та сама тиснява в переходах між видавничими стендами, як між ятками; продавці, як на всі лади вихваляють свій товар <...>

відвідувачі, які тупцюють на вході в передчутті причетності до чогось небуденного...» [42, с. 6]. Спочатку автор детально описує події, які відбуваються в передостанній день книжкового ярмарку, всі тонкощі дійства, видавництва, письменників, а згодом подає нам історію «зłodюжки» – сором'язливого і нікому не відомого поета, якого звинуватили у крадіжці книжки через його тиху вдачу. Безіменний герой оповідання, згнітившись, старається переглядати видання так, щоб його не запідозрили в крадіжці: «...зайнявши місце перед стендом того чи того видавництва так, щоб якнайменше заважати, але й не бути підозрюваним у спробі крадіжки – щороку видавці не дораховуються десятків привезених із собою примірників...» [42, с. 17]. Однак, в одній із книг він натрапляє на знайомі рядки, а, перечитавши зміст, знаходить своє ім'я серед інших, більш відомих поетів. Така знахідка збиває його з пантелику і вводить у певний транс: «Його руки тремтять, очі бігають туди-сюди, він довго бореться із власними недорікуватістю та сором'язливістю...». Герой все-таки наважився похвалити книжку, а що було далі – не пам'ятає. Зі слів автора, ми довідаємося, що несміливого поета витіснили від стенда, а згодом і звинуватили у крадіжці книги: ««Зłodюжка!», «Багато вас таких тут вештається» й «Управи на вас немає!»» [42, с. 18]. Згораючи від сорому, герой втік, однак автор оповідання дав нам зрозуміти, що для видавця і відвідувачів ця пригода лиш мить, і вже за хвилину всі забули за «зłodюжку».

У подальших творах розкривається особистість поета, його психологічний світ та почуття. В оповіданні «Хулiган» ми бачимо поета, який переживає раптову кризу середнього віку: «...він зривав додолу книжки і перекидав полиці, відкараскуючись від видавця, що силкувався його схаменути» [42, с. 37]. В оповіданні автор часто застосовує художній прийом ретроспекції, завдяки якому ми і дізнаємося більше про головного героя та чому він сім років поспіль відвідує форум видавців: «Хтось колись натрапив на його вірші, розпорошені по художніх часописах країни <...> відтоді його запрошували, оплачуючи проживання, решту він фінансував сам» [42, с. 24]. Також нам стає відомо про перше кохання та перші спроби написання поезії: «У пам'яті сплив перший вірш

– був написаний через день після повернення і містив присвяту...» [42, с. 24]. У творі наявні позасюжетні елементи – описи міста, вулиць, природи та цитування. На нашу думку, квінтесенція збірки зосереджена в останньому абзаці цього оповідання: «Йому захотілося все змінити, повернути назад, затримати, переінакшити. Але життя не перепишеш, як вірш» [42, с. 37]. Такий імпульс у персонажа зумовлений спогадом про перше кохання та втрачене життя.

Так автор натякає, що його персонажі не тільки прозаїки, а й поети, які пишуть власне життя. До прикладу герой оповідання «Пройдисвіти» був звичайним аферистом, який заробляв на життя махінаціями і зумів продати закордонним видавцям те, чого не існує, – твір вигаданого автора «Л. Б». Завдяки переписам інших книжок «росла його слава і не було їй чому згасати» [40, с. 77].

Збірка «У шатах вересня» завершується новелою «Пам'ятник», що має гумористично-іронічний характер. Сюжет новели розгортається довкола життя Кіндрата Дем'яновича Лопуха, який був: «...державним службовцем дванадцятого рангу шостої категорії та...письменником» [42, с. 79] в провінційному містечку. Будучи вайлуватим та безпосереднім чиновником, Кіндрат Дем'янович завжди хотів «одворянитись» (присвоїти науковий ступінь доктора наук, не захистивши жодної дисертації, знайти в архівах докази свого дворянського походження, створити власний герб), але всі спроби були марними. Порятунком в цій історії стало позування для пам'ятника: «Якщо пам'ятник і нагадує Кіндрата Дем'яновича Лопуха, то тільки на тій підставі, що наш герой погодився позувати» [42, с. 110].

Ще однією книжкою, яка вмістила оповідання Тимофія Гаврилів, є «Жінка на ім'я Модеста» (2016). Збірка складається з прозових творів Тимофія Гаврилів та віршів Василя Голобородька, який був змушений покинути рідний край (Луганськ), де 2014 року велися бойові дії. Нестандартний формат книги зумовлений тим, що вона входить до книговидавничої серії «Схід Захід». Основна мета цього проєкту полягає в тому, щоб об'єднати твори письменників з різних регіонів (одного із західної України, другого зі східної) у важкий для країни час за допомогою художньої літератури [32].

Збірка «Жінка на ім'я Модеста» за своєю структурною організацією складається із трьох триптихів, кожен з яких вміщує по три окремі оповідання. Кожен триптих, як і твори у ньому, сам по собі є автономним. Оповідання збірки охоплюють широкий тематичний спектр: від першого кохання та швидкоплинного дитинства до сімейного життя, дружби та мистецтва. Попри тематичне різноманіття, всі оповідання об'єднує наскрізний мотив любові.

Триптих 1 (Школа) складається з оповідань «Мигдаль», «Рецепт мого зцілення» та «Ірена», де центральною темою є перше кохання. На нашу думку, основною рисою цих оповідань є ностальгійна поетизація. Тимофій Гаврилів описує історії крізь призму романтичного світовідчуття переважно в минулому часі. Манера оповіді творів здійснюється автором у формі спогаду з дитинства та юності. Найбільше така риса простежується в оповіданні «Рецепт мого зцілення», де сюжет розгортається довкола оповідача та його одужання завдяки любові, яку дарували батьки, а згодом дружина: «Єдиний світлий спогад про інститут – моя дружина, з якою я познайомився на третьому курсі <...> Коли я вкотре захворів, вона доброхить мною опікувалася, готувала чай...сиділа край ліжка з підручником у руках і читала вголос, щоб я щось чув. Мені було так, наче я знову потрапив в обійми моєї матусі...» [40, с. 15].

Щемку історію першої близькості подано у творі «Мигдаль». Взаємні почуття юного оповідача та Наталки переплітаються з описами тамтешньої природи: «Потім ми купалися в темній воді, що мовби змагалася з небом, не зовсім управно копіюючи його візерунки. Потім слухали, як сюрчать цвіркуни. Потім...» [40, с. 9]. Та, на жаль, герої оповідання більше ніколи не зустрілися, а теплий спогад про перше кохання залишився жити тільки в пам'яті оповідача.

Триптих 2 (Кохання) складається теж з трьох оповідань («Ти все одно нічого не зміниш», «Перевершити Майстра», «Модеста»), де наскрізним образом є жінка та витончене відображення почуттів до неї. Оповідач – сорокарічний чоловік, який боготворить вічно молоду і красиву жінку: «Я перетворився на брезклого старця, а Модестра, як двадцять і тридцять, і п'ятдесят років тому, відкинувши руки, розмлоєна і молода...» [40, с. 36]. Інтимно-еротичні описи

найчастіше зустрічаються в оповіданні «Ти все одно нічого не зміниш»: «Ми торкалися одне одного здивовано й недовірливо. Світ перестав існувати навколо нас» [40, с. 26]. Осмислення ідеального образу жінки представлено в оповіданні «Перевершити майстра». Молодий художник Руслан роками не міг завершити портрет жінки. Повертаючись додому із подорожі, хлопець зрозумів, чому не спромігся домалювати картину: він ще не зустрічав ідеальної жінки. Цю ситуацію виправив сон під час перельоту до Нью-Йорка: «...Руслан заснув, і в його уяві стара американка в сусідньому кріслі перетворилася на юнку, з якою він профліртував цілу ніч» [40, с. 31]. Зранку він відмовився від сніданку, щоб «...якнайдовше затримати те, чого не зловиш сильцем малярства» [40, с. 31]. Згадавши сон та молоду дівчину, Руслан віднайшов вирішальні штрихи до портрета.

У третьому триптиху «Невмирущість», на відмінну від двох попередніх, розповідь ведеться від третьої особи. Автор порушує питання складного життя в пострадянський період. Історії оповідань супроводжуються детальними описами інтер'єру. До прикладу, в оповіданні «Скоро повернеться батько» ми спостерігаємо за життям сім'ї, яка тісниться в одній квартирі ще з двома родинами: «На входних дверях номери всіх трьох квартир через кому, проте дзвінок – один, спільний» [40, с. 62]. В центрі уваги два братики, які не помічають поганих умов завдяки старанням батьків. Мати Олеся терпляче виховує синів та піклується про затишок у домі, але ідилія тривала недовго. Будинок разом з квартирою приватизував «якийсь спритник» [40, с. 64], відтоді мешканці потерпали не тільки від сплати комунальних послуг, вартість яких невинно зростала, а й від оренди. Скрута змусила батька покинути сім'ю та поїхати на заробітки.

Тимофій Гаврилів піднімає тему еміграції і в наступному оповіданні «Додому». Дія розгортається довкола Петра, який не полишає надії взяти гроші в кредит для сім'ї. Однак йому відмовляють. Далі автор повертає читача в момент, коли головний герой читає листи від сестер, які живуть в інших країнах: «Одна на селі, інших розвіяло по світах – Італія, Петербург, Флорида...» [40,

с. 71]. Наступним є епізод, де незнайомий чоловік дає Петру гроші після того, як йому відмовили в кредиті: «Було вже по шостій, як вийшов із банку. І ще невідь скільки простояв, як зачарований. – Ось, візьміть» [40, с. 72]. На радощах Петро купив подарунки дітям, а на решту «вихилив шкалик» [40, с. 72]. Однак історія закінчується трагічно: «Відтак навпростець додому, коротячи шлях. А згори мчав на скаженій швидкості автомобіль» [40, с. 72].

Остання збірка малої прози Тимофія Гаврилів «Гарні дівчата» вийшла друком у 2019 році у львівському видавництві Анетти Антоненко. Презентація книжки відбулася 20 вересня у львівському Музеї етнографії та художнього мистецтва Національної академії наук України.

До збірки оповідань «Гарні дівчата» увійшло дванадцять творів, які автор писав впродовж 2003–2018 років [6]: «Перед тим як висадилися інопланетяни», «Муха», «Гарні дівчата», «Лола і Лала», «Вона тебе більше не потребує, або мистецтво вмирати», «Кінцева станція», «Григорів день», «Пришелепкуватий Мишко», «він не грав у футбол», «Ти собі не уявляєш цієї радості», «Тисяча гульденів», «Повернення».

Між оповіданнями книжки, написаними у різні періоди, можна простежити певні відмінності, які помітні в манері оповіді, в ритмі, елітарності, формі оповіді та пафосом, а деякі з них тяжіють до інших творів автора. Наприклад, в шостому оповіданні «Кінцева станція» [44, с. 92] ми можемо простежити мотив подорожі, невизначеності та пошуку, який є основним у дебютному романі Тимофія Гаврилів «Де твій дім, Одиссею?».

Збірка «Гарні дівчата» становить цикл, що складається із дванадцяти прозових творів. За своєю формою це соціально-психологічні оповідання, які, на перший погляд, не пов'язані поміж собою. Однак ці розповіді поєднує не тільки обкладинка, а й основний мотив, який є наскрізним у кожному оповіданні, – відтворення складного психологічного світу людини, етичних питань у стосунках, туга за тим, що минулося.

Перед виходом збірки у світ, Анетта Антоненко, власниця і засновниця однойменного видавництва, писала, що спочатку книжка мала називатися так:

«Крокуси на засніжених схилах» [5]. Зумовленість такої назви можна обґрунтувати тим, що в одному з оповідань дія відбувалася у гірській місцевості, в тому числі була згадка і про крокуси на засніжених схилах гір. Це передостанній твір збірки «Тисяча гульденів», де автор розповідає нам історію про сільського хлопчика, який у гірській місцевості поміж шкільних предметів вивчав французьку мову, а згодом вступив на філологічний факультет. Там він почув вигадану викладачем історію про тисячу гульденів, які можна отримати за знання мови, але хлопець поставився скептично і не мав наміру вивчати рідкісну нідерландську: «Скепсис – друга удача селянина, понадто того, який опинився в місті» [44, с.151]. Та згодом на зміну скептицизму приходить переосмислення і юнак починає наполегливо вивчати «маленьку мову північного побережжя» [44, с 151]. Освоївши якось основні правила, студент зустрічає на вокзалі групу туристів із Нідерландів. Розуміння того, що його знання не є марними і їх можна застосувати, тішило хлопця і зародило в ньому мрію побувати в країні носіїв цієї екзотичної мови. Та на жаль, ця мрія перетворилася на тюльпани, які розквітли на його могилі в рідному селі: «Він мріяв побувати в Нідерландах. Його поховали в рідному селі. На його могилі ростуть тюльпани» [44, с. 156]. Драматизм цієї історії підсилюється в кінці твору, коли останнім словом головного героя було «Нідерланди». Анетта Антоненко висловила свою думку стосовно такої початкової назви: «...проступають, мов квіти з-під снігу, етичні питання людських стосунків, психологічний вимір людини, розкривається її індивідуальність» [5].

Та все ж друком книжка вийшла під назвою «Гарні дівчата». Сам автор, Тимофій Гаврилів, в інтерв'ю з Ігорем Бондар-Терещенком, зазначив, що назва збірки співзвучна з третім оповіданням вміщеним у книжці, але загалом було кілька варіантів [15]. На нашу думку, така назва збірки зумовлена постійним фігуруванням в оповіданнях жіночих образів, які у Тимофія Гавриліва є уособленням чогось неосяжного, мінливого та прекрасного. Образ «дівчат» яскраво простежується в таких оповіданнях: «Перед тим як висадилися інопланетяни», «Гарні дівчата», «Лола і Лала», «Вона тебе більше не потребує,

або мистецтво вмирати», «Прищелепкуватий Мишко» та «Ти собі не уявляєш цієї радості». В кожному цьому оповіданні є жіночі образи, які не виступають оповідачами, але є одними із головних персонажів, через яких і відбуваються певні етичні конфлікти. Тимофій Гаврилів з неприхованою відвертістю демонструє читачу ситуації, з якими стикаються чоловіки та жінки на різних етапах свого життя.

Мова може бути не тільки про «гарних дівчат», а й про дівчинку Квітку (Квітославу), яку занапастила байдужість дорослих: «— Люди лихі. — Вони просто байдужі, — відказав я. — Я це й мала на увазі» [44, с. 144]. В цьому оповіданні Тимофій Гаврилів зачіпає гостру тему «інакшості» дитини поміж інших. Історія Квітки лежить в тому часі, коли інші, не такі, як всі, завжди ставали предметом глузу і збиткування. В цьому оповіданні конфлікт виникає між дорослими та дітьми. Дівчинка Квітка в оточені однолітків та підлітків своя, її приймають у свою компанію дещо старші від неї діти. Певною мірою, вони беруть під свій нагляд дівчинку, а оповідач чутливо та лагідно ставиться до Квітки. Однак дорослі не сприймають належним чином дитину, вдають, що не бачать, що їх вона не обходить і зрештою дівчинка гине через злих людей.

Оповідання охоплюють широку тематичну палітру щоразу з інакшими героями, з уст яких звучать історії про дорослішання, нудьгу, кохання у різні вікові періоди, ставлення до людей з особливими потребами, про байдужість, довіру і втрату. Тимофій Гаврилів ненав'язливо і водночас переконливо розповідає нам буденні та життєві ситуації, розгортає навколо них плетиво спостережень і спогадів, з яких складається людське життя. Манера викладу історій у Тимофія Гавриліва – безперервний потік думок, роздумів та свідомості із вкрапленнями діалогів.

Історії про вчинки головних героїв та події розповідаються від першої особи, якою є звичайна, пересічна людина. Такий метод подачі тексту збільшує можливість переконливо передати стан внутрішнього світу персонажа, розкривати суть людських характерів, прорватися крізь фасадність слів якомога ближче до читача [11]. Такий спосіб подачі тексту не є новий, він широко

застосовувався в літературі XVII-XIX століть. Зараз подібний метод використовують у своїх творах сучасні автори: Сергій Жадан, Ірен Роздобудько, Оксана Забужко, Ірен Карпа.

Тематика оповідань Тимофія Гаврилів у збірці «Гарні дівчата» дуже різноманітна (в одному оповіданні можуть переплітатися кілька тем), адже автор відверто пише про актуальне, про важливе, про зміни у житті, що не завжди є втішними для персонажів. У збірці описані цілком буденні та життєві ситуації, які для самих героїв можуть видатися більш глобальними ніж читачам. Всі оповідання різні, але всі вони порушують надзвичайно серйозні, глобальні та повсякчасні проблеми людства. Автор ставить морально-філософські та психологічні питання, які є дуже близькі до нашого сьогодення.

Тимофій Гаврилів часто озвучує філософські роздуми над одвічними цінностями людства устами своїх героїв. Нерідко герої оповідань збірки «Гарні дівчата» є дорослими високоінтелектуальними людьми з багажем досвіду, але чи може п'ятнадцятирічний юнак мислити на такому рівні, як зрілі люди: «Дорослі вважали її не такою, як решта дітей, та чи не криється в цьому «як решта» грубої, невиправданої, фатальної хиби?» [44, с.139]. Або ж: «Мої батьки самовіддано гарували, проте не вловили духу доби, як кажуть філософи, і не зуміли розпорядитися відкладеним. Якби вони вчасно зорієнтувалися, ми б з братом отримали б кожний власне помешкання» [44, с.22]. Та все ж ця хиба не руйнує цілісної картини оповідань, а навпаки, додає твору вишуканості та довершеності.

Герої оповідань у збірці Тимофія Гаврилів «Гарні дівчата» – це наші сучасники, пересічні звичайні люди, які ходять поміж нас. Неординарними вони стають тоді, коли потрапляють в екзистенційні ситуації, і тоді перед героєм постає вибір «або-або».

Таку ситуацію ми можемо бачити у четвертому оповіданні «Лола і Лала», де молодий хлопець Максим, який працює у страховій компанії, стикається з цікавим випробуванням. Несподівано для себе він знайомиться з двома гарними жінками, які приятелюють між собою, – Лолою і Лалою. Однак подвійний бонус має і зворотну сторону, Максим, насолоджуючись приємною компанією дівчат,

повинен зробити вибір: або бути з Лалою, або бути з Лолою. Чи, може, з обома одночасно? Пригода завершується ранковим похміллям та усвідомленням того, що сильно посварився з дівчиною, після чого і вирішив «з розпачу нажлуктитися» та витратити чимало грошей на двох дівчат [44, с. 74]. Цю примітивну історію Тимофій Гаврилів подав у привабливій для читача художній формі, з кульмінаційними моментами, привабливими деталями та несподіваною кінцівкою.

Для героя оповідання «Вона тебе більше не потребує, або Мистецтво вмирати» постає інший вибір. Шістдесятирічний чоловік сам оповідає нам свою власну історію про те, як йому діагностували рак на останній стадії. Ця звістка кинула чоловіка у так званий «цейтнот» та безвихідь, адже йому лишилося жити лічені місяці. Він це важко переосмислює і приймає розпорядок долі, але наступного дня він випадково зустрічає юну дівчину і у нього спалахує запізніле кохання, мабуть, змішане з батьківськими емоціями, зважаючи на його вік. Ці почуття, їхня свіжість, боротьба за себе і своє життя продовжує чоловіку життя, спростовуючи страшний діагноз: «Я топтатиму ряст лічені місяці. Це одкровення долинуло до мене крізь паволоку, викликавши притуплений подив...Лікарі відмовилися мене лікувати, безнадійно розвівши руками...Та я поклав не здаватися. Зустріч з Уляною надихнула мене, прокинула щось приспане, що його недуга пригнітила, наче воно перешкоджало їй запопасти мене» [44, с. 90].

Щоб краще проникнути в психологічний та внутрішній світ своїх головних героїв, від імені яких описані деякі події з їхнього життя, Тимофій Гаврилів використовував багато моментів тихої близькості, зі сповненою чуйністю та зворушливістю описував ситуації, в які потрапляли персонажі. Спостерігаючи за їхніми вчинками та діями, ми можемо відстежувати ті внутрішні та емоційні зміни, які відбуваються з ними. В цьому й виявляється надмірний драматизм оповідань Тимофія Гаврилів, через який читач відсуває сантименти до героїв: «А оце щось надибали (діти) з'юрбилися кружкома, хто навколішках, хто навпочіпки, роздивляються, відколупують від землі, що тримається, мовби не хоче їм того віддавати, що в ній стільки часу пролежало. Мишко реве, як

оглашений, руками нестямно вимахує. Стрепенулися діти, вперше в житті свого потішаку не на жарт злякалися...покинувши знахідку – іржаву, як сама земля, наче з глини спацькану. Далеко й відбігти не встигли, як глухо бебехнуло. Бомба пошматувала Мишкове опасисте тіло на липкі шмарклі» [44, с 123].

Цей фрагмент з восьмого оповідання збірки «Гарні дівчата» є одним із найдраматичніших сюжетних поворотів. В оповіданні «Пришелепкуватий Мишко» автор розповідає історію про хлопчика, який ріс в дуже поганих умовах, а його матір'ю була бездомна жінка, що і позначилось на розвитку дитини. Жителі будинку, біля якого жив Мишко, збиткувалися з нього, але «по-доброму», тоді як він врятував їхніх дітей від бомби, знайденою малечою на підвір'ї, коштом свого нікчемного життя.

У своїх оповіданнях зі збірки «Гарні дівчата» Тимофій Гаврилів торкається проблеми дійсності, об'єктивних понять добра і зла, його цікавить психологічна мотивація тих чи інших дій своїх героїв, які розмірковують про моральні цінності та висувають свої гіпотези.

Оповідання книжки «Гарні дівчата» Тимофія Гаврилів в міру емоційні, в міру інтелектуальні, ліричні та філософські. Це оповідання про спогади, які назавжди залишаються в дорослих серцях, про кохання, яке було дуже давно, про звичні речі під проникливим та оцінним зором автора. Вони по-новому розкривають потаємний світ людських взаємин, дають відповіді на вічні етичні питання, розкривають миті одкровення душ.

Збірка Тимофія Гаврилів «Гарні дівчата» створена для поціновувачів елітарної, автентичної прози. Мова в книжці грамотна, вишукана й вивірена. Діалоги та монологи героїв містять безліч оригінальних тверджень та цікавих афоризмів, сповнених інтелектуальністю та довершеністю.

2.2. Аналіз романістики Тимофія Гаврилів

Перший роман Тимофія Гаврилів «Де твій дім, Одиссею?» було опубліковано ще 2007 року в літературній агенції «Піраміда» в Україні, а вже в 2009 році він з'явився у перекладі німецькою мовою в авторитетному

швейцарському видавництві Ammann Verlag. Перекладений роман побачив світ у рамках видавничої серії «Meridiane», де впродовж тридцяти років публікують твори маловідомих письменників з усього світу. Тимофій Гаврилів став першим українським автором, чий твір потрапив до цієї серії.

Філософський роман викликав неабиякий резонанс, а згодом став лідером продажу серед новинок у книгарнях Швейцарії, що у свою чергу призвело до виготовлення додаткового тиражу. На появу перекладеного роману відгукнулись швейцарські видавництва та радіостанції. Так, щоденники *Berliner Morgenpost*, *Die Welt* та *Neue Zürcher Zeitung* назвали автора роману Тимофія Гавриліва «найобнадійливішим представником української літератури» [57]. Деякі радіоканали випустили кілька рецензій на книгу. Одне з найбільших агентств інформації та новин *Associated Press Austria* назвало роман твором, що «символізує вічний пошук чогось, що неможливо до кінця виразити» [57]. Роману присвятили радіоесей в рейтинговій недільній передачі австрійського національного радіо. Також серія, яка представляє сучасну світову літературу, на основі уривків роману, створила окрему радіопередачу, яка вийшла в ефір у жовтні 2009 року. А в січні 2010 року в австрійському урядовому віснику *Wiener Zeitung* на роман вийшов прискіпливий відгук [57].

В одному з інтерв'ю Тимофій Гаврилів поділився думками щодо рецензії власної прози: «Рецензенти поставилися до мене прискіпливо – той короткий період після Помаранчевої революції, коли нашу літературу сприймали на ура, відгомонів. Поряд зі схвальними голосами були й закиди» [63]. Також він зауважив, що його та твір не ототожнювали з Україною огульним чином, а рецензії на роман «Де твій дім, Одіссею?» продовжували з'являтися впродовж тривалого часу.

Ініціатором перекладу стало швейцарське видавництво Ammann Verlag. Таку ідею воно запропонувало після того, як у періодиці з'явилося кілька перекладів прозових і ліричних творів Тимофія Гавриліва німецькою мовою. Твір переклав австрійський перекладач Гаральд Фляйшман. В одному з інтерв'ю автор роману сказав, що переклад вийшов бездоганний. «Гаральд розпитував

мене, коли щось не розумів. Я добре знаю німецьку, але сам не зміг би перекласти. Для цього треба було би писати новий роман» [47].

Сам автор роману «Де твій дім, Одиссею?» розповів, що писав його впродовж трьох років зі значними перервами, а стимулом для написання цього твору для нього був імпульс та азарт писати прозу. Тимофій Гаврилів зізнався, що після тривалого написання поезії він творив есеїстику і відчув, що готовий писати романи.

Згодом роман було доповнено, виправлено та перевидано у 2015 році видавництвом Анетти Антоненко. Нове видання роману очолило рейтинг десять найкращих українських художніх видань 2015 року за версію «Forbes-Україна» [41].

Твір став не тільки першим романом автора, а й частиною трилогії, до якої також увійшли романи «Чарівний світ», який складається з трьох частин («Чарівний світ. Тепер» (2010), «Чарівний світ. Тоді» (2010), «Чарівний світ. Між тоді і тепер» (2011)) та «Вийди і візьми» (2013).

Роман «Де твій дім, Одиссею?» Тимофія Гавриліва може видатися за своїм стилем, тематикою та манерою письма не лише набутком письменника, а й української літератури загалом. До написання цього твору в українському письменстві не було подібних зразків великої прози. Це перший найбільш експериментальний роман з-поміж усіх, написаних українською мовою. Особливість роману полягає у тому, що в ньому по-новаторському зображується стан духовної порожнечі, пошуків і сум'яття сучасної людини.

Тимофій Гаврилів зазначив, що у творі немає чогось вигаданого, окрім назви. Хоча і автобіографічним вважати цей твір теж не можна. Мовляв, на мандрівну форму роману позначилися постійні переїзди автора зі Львова до Івано-Франківська, Берліна та інших міст.

Назва роману «Де твій дім, Одиссею?» не випадкова. Образ Одиссея часто простежується у творчості Тимофія Гавриліва. Так, його перша збірка оповідань має назву «Щоденник Одиссея» (2003). Дебютний роман Тимофія Гавриліва є своєрідною варіацією на тему міфу про Одиссея. Чому саме «Де твій дім,

Одіссею?»)? На нашу думку, така назва роману зумовлена тим, що головний герой, як і Одісей, подорожує світами, культурами та цивілізаціями, мандрує від міста до міста, від країни до країни, і врешті-решт, повертається до своєї домівки. Звернення до міфу про Одісея в сучасній українській літературі можна простежити також і у Володимира Єрмоленка (роман «Ловець океану») та Івана Лучука (роман «Уліссея»).

«Де твій дім, Одіссею?» – філософсько-інтелектуальний роман постмодерного часу. Твір складається з чотирьох частин: перша частина має назву «Місто над річкою», друга – «Подорож», третя – «Безхатченко» і четверта – «Повернення». Кожна частина складається з автономних новел, які об'єднують спільна ідея. Завдяки такому методу, автору вдається організувати єдине ціле з відносно самостійних фрагментів новелістичного типу, які мають в собі окремі сюжети.

За жанром «Де твій дім, Одіссею?» – роман у новелах. Такий спосіб написання роману не є новаторським. Свого часу, письменниками, які творили у цьому жанрі, були: Роман Федорів, Аркадій Любченко, Юрій Яновський та Олесь Гончар. Із сучасних письменників у цьому жанрі працюють: Володимир Даниленко, Марія Вайно та Юрій Іздрик. Сам автор називає твір поемою, і не дарма. Драматургія цього тексту ближча до епосу – уривчасте перетікання від домівки до домівки, від персонажа до персонажа, від мотиву до мотиву дає підстави вважати цей твір романом-поемою.

Текст твору «Де твій дім, Одіссею?» реалізується у формі ліричного монологу, який характеризується розповідями, роздумами та сповіддю головного героя.

Авторитети, поети, урядовці, Україна, світ, народ і його вожді – теми, які не обмежені десятиліттями та географічними кордонами. Такі сюжети пропонує нам у своєму першому романі «Де твій дім, Одіссею?» Тимофій Гаврилів. Проте основною темою твору є подорож українця, який належить до сучасного покоління, містами та країнами, його філософські роздуми над одвічними цінностями людства та внутрішні переживання. Прямої вказівки на місця

подорожування автор нам не подає, проте у творі наявні алюзії, які дають певне уявлення про знаходження персонажа. Події у творі не тільки віддзеркалюють, а й випереджають час.

Ідеєю твору є пошук людиною «себе» у сучасному світі, подорож та шлях до самого себе, шлях власної еволюції. На загальному філософському рівні зображується духовний (і не тільки) стан людини в сучасних обставинах.

Роман «Де твій дім, Одиссею?» насичений позасюжетними елементами композиції: описи речей, інтер'єру, вставні епізоди. Тимофій Гаврилів насичує текст описами різних дрібниць та площин (місто, кухня, вокзал, комора, полиця, валіза, друкарська та швейна машинка), створюючи при цьому експресивне та якісне письмо, ретельно підбирає та випробовує кожне слово. Так, у першій частині роману для «інвентаризації» інтер'єру та екстер'єру виділено вісім новел. У наступних частинах коморі та вокзалові присвячено по три новели. Все це супроводжується стилістичною довершеністю та різноплановістю. Взагалі роман майже повністю складається з внутрішніх монологів головного героя, і лише іноді зустрічаються діалоги, які надають романові «сюжетності».

Система образів у творі «Де твій дім, Одиссею?» не є багатою. Центральним образом у романі є персонаж, який у чотирьох частинах твору постає перед нами у різних амплуа. Головний герой – безіменний мандрівник, доцент, письменник, бомж, поет і в'язень. За словами Євгенії Гай, наш персонаж не виглядає як «отой оспіваний і оплаканий, завойований і обкрадений український народ» [42]. Всі інші дійові особи не так другорядні, як епізодичні, їх можемо зустріти тільки в окремих новелах твору. Це такі герої як: Абд Ель-Рагман, Кара Гасан, Доктор Александер Адлер фон Горст, Надія, Віра, Любов та інші. Всі вони різні та неоднозначні. Як і наш Одиссей, персонажі мандрують світом та підкоряють його. Віра, яка працює в амстердамському нічному клубі, Любов, яка на чужині захоплює туристів своїми танцями живота, або Надія, яка на карнавалі виступає в образі індіанки. Ці три жінки на чужині зароблять, як можуть, і їм це подобається. Як і головний герой, Віра, Надія та Любов теж не є представниками «стражденного» народу, бо вони ж віра, надія і любов. Варто зазначити, що

Тимофій Гаврилів не вдається до детального опису портрета, як головного героя, так і другорядних дійових осіб, а тільки фрагментарно наводить штрихи зовнішності. Натомість автор глибоко проникає у внутрішній світ своїх героїв.

Окреме місце у творі посідає образ «Її», який можна простежити у всіх частинах роману «Де твій дім, Одиссею?». Автор не називає ім'я, але дає зрозуміти, що «Вона» важлива та улюблена персона для головного героя: «... тоді як уся вона була творінням високої моди – от кутюр від Господа Бога...». Про неї ми дізнаємося зі спогадів головного персонажа. Він думає про «Неї», шукає в різних куточках Європи, згадує спільні миті, пише «Їй» листи та послання. Реальний цей образ, чи ні, ми не знаємо, та й сам герой не впевнений у її існуванні.

Художня мова Тимофія Гавриліва у романі «Де твій дім, Одиссею?» відзначається вишуканістю, стилістичною довершеністю, різноманітністю, стриманістю та гармонійністю. Діалогічне і монологічне мовлення героїв витончене, високоінтелектуальне, сповнене іронії та сарказму. Як поет та перекладач автор неспішно та ретельно добирає кожне слово, створюючи при цьому цілісну та якісну картину. У своєму творі Тимофій Гаврилів використовує риторичні фрази, мовні ігри, а іноді деталізовані описи-спогади головного героя.

Лексичний рівень роману «Де твій дім, Одиссею?» характеризується використанням авторських неологізмів. Особливо це можна простежити у власних назвах. До прикладу, в новелі «Поверх сьомий. Мак Рональдс», Тимофій Гаврилів дає членам сім'ї такі незвичні імена: батько – *арабоволосий Жан, рудий Ганс, повнявий Джуліо, кирпатового Херонімо*, мати – *Жанетта-Брюнгільда-Страчателла-Хуана*, а їхній син – *Ліонельчик-Чарльзик-Бенітик-Карлосик*. Також Тимофій Гаврилів у своєму романі вдається до навмисного використання тавтології: «...зустрічальники зустрічали...», «мінйали мінйали, кидали кидали, прохачі прохали...» [15, с. 64].

У творі «Де твій дім, Одиссею?» виявляє себе перекладацька діяльність автора, оскільки рядки роману мають в собі багато іншомовних слів та реплік. Тимофій Гаврилів додає слов'янські, німецькі, англійські вирази і фрази в

монологи та діалоги персонажів. До прикладку, в одному з діалогів, автор використовує такі німецькомовні фрази: «Я розповідав, звідки я (*«Ich komme aus der Ukraine»*), вона казала *«На вундербаг»*, питала про погоду (*«Vi ist so das Wetter бай Інєн ін Руслянд?»*), я їй розповідав про нашу погоду, вона казала *«Я, натюрліх»* і питала, скільки дитині, так ніби це мало якесь значення...» [15, с. 53]. Тимофій Гаврилів часто додає в монологи головного героя англійські фрази: «Я вірив, що обов'язково знайду її, що ми зустрінемося, що буде *генієнд* і що наша *сторі ту бі контін'юд*» [15, с. 45], що перекладається як «її так легко не скараскається».

У романі «Де твій дім, Одиссею?» можна виділити багато мотивів, оскільки кожна новела має свій сюжет. Та все ж ключовими є мотив любові та розлуки, дружби та товаришування, місце людини в світі, політики й злочину, порозуміння, злагоди та багато інших. Також можна виділити мотив безхатченства, якому присвячено цілий розділ роману. У творі «Де твій дім, Одиссею?» про цю проблему йдеться як про певний стан людини в сучасному світі.

Продовженням трилогії про безпритульність є роман «Чарівний світ», який публікувався трьома частинами: «Тепер» (2010), «Тоді» (2010), «Між тоді і тепер» (2011). Повноформатне видання було здійснено 2016 року «Видавництвом Анетти Антоненко» [49].

За будовою – це складний роман із заплутаною хронологією. За жанром – це пригодницько-філософська оповідь з двома рівнями сприйняття: перший – буквальный, що розкриває, історію про життя безхатченків, і другий – метафоричний, який відображає стан людини в сучасному світі та самопізнання.

Головний герой – безпритульний, який перебуває у гармонії з довкіллям та собою. Знайдений на смітнику і вихований безхатченками, він не втратив здатності радіти життю та по-дитячому дивуватись простим речам.

Перша частина роману «Тепер» складається із невеликих оповідань, а розповідь ведеться від третьої особи. Автор озвучує історію безхатка, який нелегально потрапив до чужої країни і після трагічних пригод залишився без

друзів. Самотній, він тиняється від смітників до дешевих закладів харчування в пошуках поживи. Подорожі чужим містом переплітаються із химерними сновидіннями: «Авжеж, від голоду і неправильного харчування в нього траплялися галюцинації. Іноді позитивні, але часто, одначе, такі, від яких укривався потом» [44, с. 78].

На рівні лінійного сюжету простежується дискретність, яка виявляється в оповіданні «Приємно познайомитися». Автор приділяє особливу увагу найменшим дрібницям, зокрема предметам побуту, перетворюючи їх на ключові елементи нарративу: «Я пластикова пляшка <...> Мені зовсім не страшно. Я люблю стрибати і приземлятися. Якби я була людиною, то опускалася би на парашуті» [44, с. 37]. Оповідь набуває форми сповіді з екзистенційним звучанням.

Наступна частина роману «Тоді» висвітлює події, які відбувалися до моменту «Тепер». На відмінну від першої книги, друга написана у формі монологу головного героя, тому історії подаються крізь призму його світосприйняття, а мовлення спрощене. У творі оповідач детально описує своє життя в спільноті, до якої він належить. Мова йде про безпритульних, які з різних причин опинилися на вулиці. Лёня, Толік, Вітя і Стёпа – друзі головного героя. Вп'ятох вони живуть під великим мостом, харчуються залишками їжі, читають та імітують проповіді: «Моліться, діти мої, вранці й увечері й коли до столу сідаєте. Ага, — буркає Толік. Немає столу, — розводить руками Стёпа. Вірте — і дасться вам. Юра дає, — кажу. Юрій — великий святий. Не занедбуйте нареченої Господа. Будуть підходити і спокушати вас, а я вам кажу — від лукавого це. Без навернення в пеклі будете смажитися — як ті кнуриська на шампурі!» [44, с. 85]. Історія завершується аукціоном, на якому продають речі головного героя, а на виручені кошти він вирушає в нелегальну еміграцію. З цього епізоду і розпочинається «Чарівний світ. Тепер».

Остання частина «Між тоді і тепер» пов'язує дві попередні та висвітлює упущене в «Тоді» та «Тепер». Структура оповіді досить незвична: автор чергує епізоди з дитинства головного героя з епізодами його дорослого життя. Тут читач

дізнається про дорослішання сироти, про розпад дружби безхатченків, про нетрадиційну сім'ю хлопчика (чотири татусі та дві мами), про життя в дорогому готелі та шкільні роки. В одному з фрагментів твору автор навіть озвучує ім'я головного героя: «Директора заспокоїло, що знайшлися бодай сякі-такі документи. Його записали на Петю. Петра Анатолійовича Гончаренка <...> Ввійшовши в шкільне приміщення Петею, він вийшов з нього Петром Анатолійовичем Гончаренком, якоюсь мірою узаконеним у кабінеті директора батьком» [43, с. 23].

Основна ідея роману – відсутність дому та батьківщини як стан людини в сучасних реаліях. Для головного героя дім не лише матеріальний простір, це «...місце, дійшовши в яке, далі не йшлося, не хотілося та й не змога. Находила втома і мусило стати добре. Дім – там, де все. Де все добре. Де достаток, навіть якщо полиці порожні, стіни голі і якщо їх узагалі немає» [43, с. 124].

У романі «Чарівний світ» можна виділити багато мотивів, оскільки кожна частина твору має свій сюжет. Та все ж ключовим є мотив подорожі та пошуку.

Роман «Вийди і візьми» є завершальною частиною трилогії «безпритульності». Книга побачила світ в 2013 р. у Львівському видавництві «Кальварія». Твір складається із п'яти частин: «Вересень, ніч», «Разом», «Чоловік іде своїм шляхом», «Жінка» та «Син». Кожна частина складається з новел, які мають нелінійну та складну оповідь. Твір характеризується фрагментарністю, несподіваними поворотами та відступами. З огляду на це, можна зробити висновок, що «Вийди і візьми» – постмодерністський нелінійний роман.

Тимофій Гаврилів продовжує розвивати тему дому та безпритульності. У творі автор поєднав ознаки соціально-побутового роману, де зображено побут та життя сімейної пари на тлі пострадянської України, та соціально-психологічного, де в контексті складних умов розкривається психологічний світ героїв, їхні внутрішні конфлікти та емоційний занепад, що набуває гротескної форми звучання.

У центрі сюжету постає сімейна пара з незвичними для українського читача іменами – Жак та Матильда. Кожна новела роману – це окрема історія про їхню боротьбу з неблагополуччям, самотністю та невлаштованістю. Невдалі спроби налагодити життя у непростий час завершуються зневірою та розпадом сім'ї. Аналіз глибоких психологічних аспектів в творі є не лише свідченням про трагедію сімейного життя, але й рефлексією над загальнолюдськими прагненнями до щастя та стабільності в неспокійних часах.

У романі зображується панорама українського суспільства через історію занепаду сім'ї Жака та Матильди. Автор вдало підкреслює, що відсутність віри в позитивні зміни стає фатальною для подружжя. Події, що розгортаються в родині, відображають тодішнє життя українського суспільства, Індивідуальні трагедії і труднощі переплітаються з загальносуспільними проблемами.

Наскрізним мотивом роману є відстоювання прав людини. Цій тематиці Тимофій Гаврилів присвятив останню частину твору «Син», де наратор розповідає історію сина Жака та Матильди – Сергія. Історія дорослого життя переплітається зі спогадами про батька та дитинство, розкриваючи деталі, яких не було в попередніх частинах. Спогади привели Сергія до озера, де його жорстоко побили. Непритомного чоловіка знайшли працівники поліції, які анітрохи не пожаліли побитого, а навпаки, змусили підписати зізнання у вчиненні вбивства. Довга боротьба проти несправедливості закінчується щасливо: головний герой доводить власну правоту, одружується і завершує розпочату батьками справу.

Отже, роман «Вийди і візьми» не лише розкриває внутрішні та особисті конфлікти героїв, але і відображає глибокі та актуальні проблеми тогочасної української дійсності. Він завершує трилогію безпритульності: головний герой у кінці роману здобуває не лише внутрішню гармонію, але й знаходить своє власне, стає місцем в глобалізованому світі.

Найновіший твір Тимофія Гавриліва «Ацетон» з'явився друком у 2022 році у видавництві «Фоліо» в серії «Великий роман». Це філософсько-інтелектуальний роман в основу якого (за словами автора) лягли реальні події та

діалоги. На перший погляд – це автобіографічний роман з упізнаваними типажами, місцями та іменами, але на початку роману автор застерігає, що це не привід для ототожнення.

Автор зазначив, що почав писати твір з 2020 року, а у вересні 2021 було узгоджено появу роману в харківському видавництві: «“Ацетон” писався півтора року на одному подиху в якомусь неймовірному стані, на який були свої, зокрема зовнішні, причини. Власне, не писався, а стелився» [4]. Однак друк було відкладено через повномасштабне вторгнення.

Роман складається із трьох частин, які оповідають про різні етапи життя головного героя. На початку твору автор визначає його жанр: «...посередині між п'єсою і романом...», тому далі подає читачам дійових осіб та хронотоп.

Дія роману розпочинається в 1980-х роках, а завершується у вересні 2013. Провідною темою є життя Нестора Боженка – хірурга з України, який проти волі батька покидає рідну землю в пошуках кращої долі: ««Їдеш?» «Їду». «Покидаєш батьківщину?» «Татку, ти так кажеш, наче я покидаю наречену». «Зректися батьківщини – останнє з останнього»» [35, с. 9]. Головний герой – аполітичний, він прагне свободи та неквапливо насолоджуватися життям у вільному, на його погляд, місті. У Вайнбергу Нестор зумів зробити блискучу кар'єру, увійти в десятку найславетніших хірургів сьогодення та тричі закохатися. Проте наприкінці твору обставини дедалі більше привертають увагу героя до політики та історії.

У першій частині роману Нестор розмірковує над своїм переїздом, згадуючи слова батька: «Не мене, ні, ти зрадив її!» і «Ти вгородив їй ножа в самісіньку спину» і «Ти поціливі їй у самісіньке серце»» [35, с. 108]. Водночас читач дізнається історію знайомства головного героя з Урсулою (Уші) – лекторкою видавництв, матір'ю Бені та його першою його жінкою у новому місті. Інтелектуалку більше цікавила література та її робота, аніж виховання сина від колишнього коханця, тому значну частину батьківських обов'язків взяв на себе Нестор: «Коли я вперше взявся з ним за домашні завдання, він не міг нашкодити найпростішого речення, навіть ручки не знав до ладу тримати, при

цьому аж ніяк не був розумово відсталим, навпаки, доволі тямуща дитина, лише не було нікого, хто ним системно опікувався б...» [35, с. 41]. Зanedбаність дитини вдалося виправити, але взаємини між Нестором та Урсулою припинилися.

У цьому ж розділі автор порушує гострі теми української історії: тему геноциду, Чорнобиля, корупції через слова батька Нестора: «Тобі відомо, що в твоєї матері був братик, з яким вона ніколи не бавилася? А знаєш чому? Його з'їли дідо з бабою <...> Інакше не вижили б ...» [35, с. 10].

Наступною жінкою в житті успішного хірурга була Іларія Блюм – праонука соціал-демократичного політика та активна шанувальниця мистецтва. Разом з Нестором вони навіть намалювали картину «Європа», але згодом і ці стосунки завершилися, а дівчина продовжила справу своєї сім'ї: «Невдала “Європа” віддзеркалювала наші невдалі стосунки. <...> Не встигли ми розійтися, як Іларія очолила соціал-демократичну організацію *Frauen bauen eine Brücke*, з червоним сердечком, що сходить, мов сонце, над містком» [35, с. 308].

У цьому розділі головний герой все частіше розмірковує над своїм становищем емігранта, а нашттовхує його на це смерть чорношкірого Джізуса – нелегального мігранта, який трагічно гине: «Суспільство свободи, в яке він повірив, задушило його, не витримавши його розпачливого зойку, тоді як він вірив, що воно прийме його з простертими обіймами» [35, с. 313].

Третім і найбільшим коханням головного героя була співачка Пріська – давня приятелька з Міжріччя, яку він зустрів у Нью-Йорку: «Я вирушив на пошуки діда, а знайшов, Прісько, тебе» [35, с. 515]. Давні почуття спалахнули між людьми з новою силою, однак співачка трагічно гине. Ми вважаємо, що ці три жінки головного героя символізують певні види мистецтва: Урсула – літературу, Іларія – малярство, Пріська – музику.

Автор роману залишається нейтральним до своїх героїв і не стає ні на чію сторону. Це дозволяє читачам самотійно формувати ставлення до персонажів та їхніх дій, спонукає до глибокого аналізу характерів та сюжету.

Еміграція, роль релігії, церкви, мистецтва та сім'ї у сучасному світі – актуальні теми, які порушує автор у творі. Головний герой розмірковує про ці актуальні теми, опинившись в еміграції.

Текст твору «Ацетон» реалізується у формі ліричного монологу та риторичних звертань, головного героя, що надає твору глибини та емоційності. Найчастіше Нестор звертається до Бені, який «став йому за сина» [35, с. 608].

Висновки до розділу 2

Проаналізувавши прозові твори Тимофія Гаврилів, з'ясували, що жанрова система прозової творчості Тимофія Гаврилів представлена оповіданнями, новелами і романами. Проблемно-тематичний спектр великої та малої прози охоплює широке коло питань особистісного та глобального характеру: теми першого кохання, безпритульності, сімейних цінностей, дорослішання, еміграції, «інакшості». Оповідь, як правило, переплітається зі спогадами головних героїв. У більшості творів письменника оповідь ведеться від обмеженої третьої особи. Оповіданням інтимного характеру притаманний наратив від першої особи. Мова у творах Тимофія Гаврилів стилістично довершена, багата та включає різноманітні пласти лексики – в залежності від завдань, які ставить перед собою письменник.

РОЗДІЛ 3

Методичні рекомендації щодо вивчення творчості Тимофія Гаврилів в ЗЗСО

Шкільна програма української літератури в старшій школі дає змогу сучасним учням ознайомитися зі здобутками української літератури ХХІ століття, що сприяє всебічному розвитку, життєвому самовизначенню, вихованню творчої особистості, любові та інтересу до мистецьких надбань українського народу.

На думку Галини Хоменко, вивчення сучасної літератури позитивно впливає на становлення особистості старшокласника, розвиває його вміння дискутувати та відстоювати власну думку [113]. Важко не погодитись із тим, що постмодерна література охоплює сучасні та актуальні проблеми нашого часу. Така специфіка творів спонукає учня активніше приєднуватися до обговорення важливих питань на уроці. А в одному з інтерв'ю Оксана Забужко наголошує на важливості вивчення сучасної української літератури: «...щоб елементарно випускник середньої школи, громадянин України знав, що література не скінчилася в СРСР, що література продовжує творитися сьогодні, що в країні існують книжки, видавництва, що це живий процес, який триває, що українська література є частиною європейської» [52].

Проаналізувавши рекомендовані Міністерством освіти України програми з української літератури, ми простежили, що життя та творчість сучасних письменників, а саме постмодерністів, розглядається в 9 класі за програмами, які набули чинності 24.07.2023 року. Такі зміни зумовлені концепцією Нової української школи, яка встановлює ідеологію змін у системі освіти, а основну увагу приділяє 5-9 класам.

У модельній програмі навчання нової української школи для 7-9 класів, авторами якої є Тамара Яценко, Василь Пахаренко, Олеся Слижук та Ірина Тригуб, рекомендовано вивчати провідний мистецький напрям постмодернізм у 9 класі в розділі «Панорама сучасної поезії», на який виділено 10 годин. Автори програми пропонують розглядати постмодернізм через призму творчості таких

митців: Олександра Ірванця, Любові Якимчук, Бориса Гуменюка, Олексі Бика. На позакласне читання виносять твори Юрія Андруховича, Сергія Жадана, Маріанни Кіяновської та Мар'яни Савки [83].

Авторський колектив іншої програми НУШ для 7-9 класів (Тамара Яценко, Василь Пахаренко, Ірина Тригуб, Олеся Слижук, Катерина Молодик) пропонує в розділі «Панорама сучасної поезії» вивчати тих самих авторів, долучивши ще американського співака та поета Боба Ділана. До позакласного читання додали таких авторів: Шеймас Гіні, Кеннет Клеметс, Луїзу Глік, Чеслава Мілоша, Лоренса Ферлінгетті. Незважаючи на більший список письменників, для їх вивчення виділено тільки 8 годин [83].

Варто зазначити, що в програмі з української літератури для 9 класу рівня стандарту, вивчення сучасної української літератури не передбачено.

Програма з української літератури для 10-11 класів сформована на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та поділяється на два рівні – рівень стандарту та профільний.

У програмі рівня стандарту 2017 року для 10-11 класу передбачено вивчення сучасної української літератури наприкінці навчального року. Чинна програма рівня стандарту передбачає оглядове вивчення сучасної української літератури в 11 класі. Для вивчення виділено 5 годин, під час яких пропонують опрацювати такі теми:

- історико-культурну ситуацію наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття;
- постмодернізм як основний із напрямів мистецтва 1990-х та його риси;
- найвагоміші здобутки сучасної літератури, розмаїття художніх творів, експериментаторство;
- поезію Ігоря Римарука, Юрія Андруховича, Оксани Забужко, Олександра Ірванця, Сергія Жадана;
- прозу Галини Пагутяк, Юрія Андруховиха, Володимира Діброва та Ярослава Мельника [106].

Отож на оглядове вивчення розділу виділено 5 уроків. Програма передбачає також 2 години на вивчення літератури рідного краю та на позакласне читання.

Значно більше уваги відводиться на вивчення сучасної української літератури в програмі профільного рівня для 10-11 класів. На розділ «Постмодернізм та постпостмодернізм» виділено 16 годин і запропоновано такі теми для одинадцятикласників:

- Постмодернізм як продукт постіндустріальної епохи. Історико-культурна ситуація наприкінці XX – на початку XXI століття;
- Визначальні риси постмодернізму. Стильове розмаїття, експериментаторство, пошуки нових форм і нових тем;
- Література масова, популярна (її інтенсивний розвиток);
- Постпостмодернізм і література сьогодення. Естетика постпостмодернізму. Риси стилю [110].

Авторський колектив програми профільного рівня додає до опрацювання таких авторів: Василя Герасим'юка, Юрія Іздрика, Марії Матіос, Мирослава Дочинця, Софії Андрухович. Окремо пропонується урок для читацького практикуму (4 години на ознайомлення з доробком письменника рідного краю та на позакласне читання).

Отже, у чинних програмах для 10-11 класів вивчення постаті Тимофії Гаврилівна як письменника або літературознавця не передбачено в жодному з рівнів і не додано до списку для самостійного читання, хоча його творчість стала здобутком сучасної української літератури, а наукова діяльність представляє українське літературознавство поза межами країни.

На нашу думку, вивчення та ознайомлення учнів із творчістю сучасного письменника сприятиме збагаченню читацького досвіду, формуванню критичного мислення, естетичних смаків особистості, удосконаленню читацьких вмінь, навичок та самостійної організації.

Враховуючи особливості вікового сприймання, літературної компетентності та загального розвитку, пропонуємо познайомити школярів з

письменником-постмодерністом, перекладачем та літературознавцем на уроках вивчення літератури рідного краю та на позакласних заходах в 11 класі.

Насамперед учитель повинен підготувати учнів до вивчення нового письменника, тому логічно буде подати матеріал після засвоєння тем про постмодернізм та творчість Галини Пагутяк, Юрія Андруховича, Володимира Діброви.

3.1. Вивчення постаті Тимофія Гаврилів на уроках літератури рідного краю

Література рідного краю – один із важливих аспектів у вивченні курсу української літератури в школі. Традиційно така форма роботи є в усіх класах, зокрема у старших. Мета таких уроків полягає в тому, щоб учні змогли глибше досягнути літературне розмаїття рідного краю, детальніше вивчити відомості про життя та творчість літературних діячів, які проживали або проживають в їхньому регіоні, спонукати до читання, виховувати інтерес та повагу до письменників рідного краю [81].

Ніна Шолох вважає, що пріоритетом державної політики в розвитку освіти є особистісна орієнтація на учня та створення умов для формування його життєвих компетентностей: «У цьому зв'язку незаперечне значення має доцільне використання естетико-гуманістичної сутності краєзнавчого матеріалу, в тому числі літератури рідного краю як суттєвого засобу розвитку особистості дитини: її інтелекту, загальнолюдських цінностей, збагачення її знань та уявлень про світ і людину, рідний край, своїх співвітчизників, виховання духовно-естетичних потреб, засвоєння гуманістичних основ міжособистісного спілкування, формування устремлінь до пізнання здобутих народом національних цінностей тощо» [116, с. 36]. Ми поділяємо погляди Ніни Шолох, що література рідного краю суттєво впливає на розвиток особистості.

Вивчення доробку сучасного письменника на уроках літератури рідного краю допоможе не тільки сформувати в учня усвідомлене ставлення до читання

та художній смак, а й опанувати все розмаїття нинішнього літературного процесу в його регіоні й загалом в Україні.

Здобувачі освіти 10-11 класів вже достатньо володіють читацькою компетентністю та навичками. Тому ми вважаємо, що буде доречним запропонувати одинадцятикласникам вивчення постаті Тимофія Гаврилів на уроці літератури рідного краю.

На сучасних уроках словесності варто використовувати інноваційні методи навчання поруч з традиційними, що допоможе вдало презентувати учням нового для них автора, заохотить до активної роботи та сформулює ключові компетентності у здобувачів освіти.

3.2. Розробка уроку літератури рідного краю для 11 класу на тему: «Тимофій Гаврилів. Основні відомості про письменника, літературознавця, перекладача»

Тема уроку: «Тимофій Гаврилів. Основні відомості про письменника, літературознавця, перекладача».

Мета уроку:

Навчальна: поглибити знання про постмодерну літературу, ознайомити учнів із сучасним письменником-земляком Тимофієм Гаврилівим, визначити його внесок в українське літературознавство, ознайомити школярів з його перекладами та їх роллю в українській літературі.

Розвивальна: розвивати усне мовлення, пам'ять, критичне мислення, естетичні смаки, інтелектуальні та творчі здібності;

Виховна: виховувати почуття національної гідності, любов до своєї культури, мистецтва та літератури.

Тип уроку: оглядова лекція.

Обладнання: фотографії Тимофія Гаврилів, словник літературознавчих термінів, картки-узагальнення, відео з YouTube, переклади віршів, презентація, ментальна карта.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Привітання з учнями.

II. Мотивація навчальної діяльності

Слово вчителя. Добрий день, шановні учні. Сьогодні у нас урок літератури рідного краю, на якому ми продовжимо вивчати сучасну українську літературу. Уроки літератури рідного краю – невід’ємний складник курсу літератури. Головна мета такого заняття – досягнення багатовимірної спадщини митців рідного краю, збагачення читацького досвіду, розвиток естетичних смаків та інтересу до рідного слова.

1. Чому, на вашу думку, варто читати сучасні твори?

Орієнтовні відповіді учнів:

- Сучасна література порушує проблеми та питання, які актуальні у нашому суспільстві, і безпосередньо для нас. Такі тексти спонукають до роздумів і пошуку відповідей, які нас цікавлять;
- Читання сучасних творів та авторів дозволяє простежити за провідними тенденціями у світі, зосереджуватися на актуальних темах, підтримувати зв’язок з українцями.

Коментар вчителя. Україна має неоціненний літературний спадок, який поповнюється і до сьогодні найкращими зразками. Звісно ж, у кожному регіоні є свої унікальні й талановиті письменники.

2. А яких сучасних письменників ви знаєте з Івано-Франківщини?

Орієнтовні відповіді учнів:

- Юрій Андрухович;
- Тарас Прохасько;
- Софія Андрухович;
- Юрій Іздрик
- Михайло Андрусяк.

Коментар вчителя. Як бачимо, літературне Прикарпаття репрезентоване багатьма відомими та менш відомими літераторами, з-поміж них варто

виокремити і Тимофія Гаврилів, який за період свого студіювання в український літературі написав низку фундаментальних досліджень.

III. Повідомлення мети та теми уроку.

Слово вчителя. Отож, тема нашого уроку «Тимофій Гаврилів. Основні відомості про письменника, літературознавця, перекладача». Сьогодні ми ознайомимся з українським письменником, перекладачем та літературознавцем – Тимофієм Гаврилівим. Визначимо його внесок в українське літературознавство, проаналізуємо переклади та їх вплив на українську літературу.

IV. Сприйняття й засвоєння навчального матеріалу

Слово вчителя. Отже, Тимофій Гаврилів – український письменник, літературознавець, перекладач, історик та теоретик літератури. Народився 18 вересня 1971 року в Івано-Франківську, провів своє дитинство та юність в цьому ж місті. Навчався в Івано-Франківському ліцеї № 5 з поглибленим вивченням німецької мови. До речі, в тому ж ліцеї навчався Тарас Прохасько та Юрій Андрухович. 1988 року продовжив навчання у Львівському державному (сьогодні національному) університеті ім. Івана Франка на факультеті іноземних мов, який закінчив із відзнакою. 1992 року став першим у незалежній Україні переможцем олімпіади знавців німецької мови та літератури. Закінчив аспірантуру 1996 року та докторантуру 2007 року у Львівському національному університеті ім. Івана Франка. Згодом захистив кандидатську та докторську дисертацію. Працював асистентом, а потім доцентом на факультеті іноземних мов Львівського національного університету ім. Івана Франка. Є засновником, упорядником та головним редактором серії «Студії австрійської літератури». Входив до редакційних колегій часописів. 2003 року відхилив призначення премії «СтАРТ» і запропонував придбати книги для бібліотек у сільській місцевості. 2015 р. став лауреатом Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Пантелеймона Куліша, а 2018 р. отримав почесну ювілейну грамоту Президії НАН України. За вагомі внески у розвиток гуманітарної науки отримав подяку від Львівської обласної ради. Зараз Тимофій Гаврилів – старший науковий

співробітник Інституту українознавства ім. Івана Крип'якевича. Активно працює, перекладає, пише для української та австрійської аудиторії, веде свій блог [49].

Однак, попри таку активну наукову та письменницьку діяльність, Тимофій Гаврилів залишається непомітним. Отже, наше з вами завдання – ознайомитись із письменником Тимофієм Гаврилівим та досягнути важливості його праць в українській літературі. Тому почнемо із його наукового та перекладацького доробку.

Як літературознавець Тимофій Гаврилів видав 5 монографій, які відзначаються ґрунтовністю аналізу та майстерністю. Його праці стають основою для багатьох досліджень, статей та навчальних матеріалів для вищих навчальних закладів. Також він став упорядником семи праць, присвячених експресіоністичній літературі, упорядкував міждисциплінарні науково-популярні видання, є автором понад 500 публікацій [49].

Науковими зацікавленнями Тимофія Гавриліва є: спогадова і подорожня література, теорія жанрів, австрійське, німецьке та українське письменство.

«Скільки мов ти знаєш – стільки раз ти людина» – саме ці слова німецького поета Йоганна Вольфганга фон Гете згадуєш, коли мова йде про переклад. Тимофій Гаврилів вільно володіє кількома іноземними мовами, що відображається на довершеності його творів. Тимофій Гаврилів заснував авторську серію перекладів «Австрійська п'єса XIX-XX ст.». Переклав для українського читача твори поета-експресіоніста Георга Тракля, драматургію Томаса Бернгарда, п'єсу лауреатки Нобелівської премії Ельфріди Єлінек, також твори Йоганна Непомук Нестроя, Фердинанда Раймунда та Йозефа Рота. До речі, двотомне видання творів Георг Тракля в перекладі Тимофія Гавриліва українська критика визнала найкращою перекладною книжкою 1997 року. В періодичних виданнях можемо зустріти переклади творів і таких авторів: Герман Брох; Пауль Целян; Бертольт Брехт; Райнер Марія Рільке; Крістіне Лявант та інші [49].

3. Чому на вашу думку Тимофій Гаврилів обрав перекладати саме австрійських та німецьких письменників?

Слово вчителя. Бачимо, що Тимофій Гаврилів обирає для перекладу різних авторів і різні жанри. За його словами, найкращі переклади ті, коли письменники перекладають письменників, адже поет краще за філолога відчуває ритм, мелодику та енергетику твору. Підходячи до перекладу як письменник, Тимофій Гаврилів зумів якісно відтворити і адаптувати для українського читача зарубіжних письменників. За свою працю Тимофій Гаврилів відзначений низкою нагород від відомства федерального канцлера Австрії.

Тож пропоную порівняти вірш німецького письменника Георга Тракла в перекладі Тимофія Гавриліва, Дмитра Наливайка та Мойсея Фішбейна.

4. Порівняльний аналіз

Слово вчителя. Перш ніж приступити до порівняння перекладів, пропоную прослухати вірш оригінальною мовою у двох інтерпретаціях.

Перегляд відео на You Tube

- <https://www.youtube.com/watch?v=grg0T3cHQ3w>
- <https://www.youtube.com/watch?v=lfsvi5AmVSo>

4.1. Яке виконання вам сподобалося більше? Який настрій виникає під час прослуховування?

4.2. Прочитання вірша

<i>Georg Trakl «Grodek»</i>	«Городок». Переклад Тимофія Гавриліва
<i>Am Abend tönen die herbstlichen Wälder Von tödlichen Waffen, die goldnen Ebenen Und blauen Seen, darüber die Sonne Düstrer hinrollt; umfängt die Nacht Sterbende Krieger, die wilde Klage Ihrer zerbrochenen Mänder. Doch stille sammelt im Weidengrund</i>	<i>Увечері бряжчать ліси осінні Зброєю смерти, злочені рівнини Й блакитяні озера, зверху сонце Хмурніше котиться; вгортає ніч Вмирущих воїв, дикий зойк Їх уст калічних. Та тихо збирається на верболознім тлі Червоне хмар'я, де гнівливий Бог,</i>

<i>Rotes Gewölk, darin ein zürnender Gott wohnt Das vergoßne Blut sich, mondne Kühle; Alle Straßen münden in schwarze Verwesung. Unter goldnem Gezweig der Nacht und Sternen Es schwankt der Schwester Schatten durch den schweigenden Hain, Zu grüßen die Geister der Helden, die blutenden Häupter; Und leise tönen im Rohr die dunklen Flöten des Herbstes. O stolzere Trauer! ihr ehernen Altäre Die Heiße Flamme des Geistes nährt heute ein geweltiger Schmerz Die ungeborenen Enkel [3].</i>	<i>Пролита кров, схолода місяцева; Усі шляхи ведуть у чорний тлін. Під злоченим гіллям зірок і ночі Сестрина тінь іде німотним гаєм Звитяжців духи, їх криваві глави вітати; І зглушено звучать в очеретах флюяри осени. О гордий смутку! Крицевий олтарє, Днесь живить біль огнений племін духу, Ненароджених онуків [38].</i>
«Гродек». Переклав Мойсей Фішбейн	«Гродек». Переклав Дмитро Наливайко
<i>Надвечір осінні ліси стугонять Од убивчих гармат, золотаві рівнини Й блакитні озера, понад ними сонце Котиться млисте; ніч огортає Вояків, що конають, дикі воання Їхніх роздертих ротів. Але тихо назбирує в п'єрсті Хмаровище червоне, де мешкає гнівний Господь,</i>	<i>Смертоносний гул вечорами повнить Осінні ліси, золотисті рівнини І сині озера, від них понуре сонце Тікає геть; сповиває ніч Умираючих вояків і дикий крик Їхніх розірваних ротів. Клубочиться на дні безлюдних долин Руда хмара проливої крові, оселя лютого бога І холодне місячне світло.</i>

<i>Кров забуту, місячний холод; Всі дороги – у чорне гниття. Під золотим галуззям ночі й зірок Тінь сестри колихлива в замерлім гаю Вітає душі героїв, закривавлені голови; Й тихенько звучать в очереті темні осінні флейти. О горда скорбото! Її вівтарі залізні, Пекуче полум'я духу нині живить нестерпний біль, Ненароджені внуки [99].</i>	<i>Під злотистим віттям ночі та зірок Блукає тінь сестри мовчазними гаями, Приголублює душі героїв, скривавлені голови. І ледь звучать в комишах печальні флейти осені. О, горда скорбото! на твоїх олтарях Пломінь духу сповняє сьогодні безмежним болем Серця ненароджених онуків [84].</i>
---	--

4.3. Завдання «Обдумай–Запиши–Об'єднайся в пари–Поділись»:

1. Учні індивідуально обмірковують запитання.
2. Записують свої думки у зручний для них спосіб.
3. Об'єднуються в пари і обговоріть те, що записали.
4. Діляться своїми результатами.

Запитання:

- Уважно прочитайте переклади вірша. Запишіть свої враження.
- Яка з версій перекладу найкраще передає ідею та настрій автора?
- Які літературні засоби та мовні прийоми використані у перекладах?
- Чому автори перекладів зупинилися саме на такому виборі?

Слово вчителя. Розглядаючи творчі здобутки Тимофія Гаврилів як письменника, варто сказати, що він, як і більшість митців слова, починав із поезії. В одному із інтерв'ю вчений-германіст зізнався, що почав писати вірші ще у дев'ятирічному віці, але вони були наївно-дитячі, а перші серйозні вірші почав писати у 14-15 років. Отже, свій письменницький шлях Тимофій Гаврилів розпочав 1986 р., коли в Україні зароджувався постмодернізм. Перші спроби читання власних віршів були 1994 р. Тоді у Києві відбулася перша зустріч

українських та німецьких письменників. Прорекламувавши свої твори, написані між 1988-1993 роком, Тимофій Гаврилів отримав багато схвальних відгуків. Тоді він вирішив впорядкувати свою поезію та видати її під однією обкладинкою. Так у 1995 р. народилася перша збірка Тимофія Гавриліва «Арабески пам'яті», за яку автор отримав премію «Благовіст». У своєму блозі Тимофій Гаврилів писав, що рукопис майбутньої збірки віршів переміг на літературному конкурсі «Гранослов», а сама книжка була присвячена його майбутній дружині: Арабески присвячені Оксані – тоді ще Голод, згодом – Гаврилів».

Наступними побачили світ такі збірки:

- «Закони географії» 1997 р.;
- «Година Самотніх» 1998 р.;
- «Повертаючись до сказаного» 2002 р.;
- «Конспект екскурсії» 2006 р.

Ранні його вірші тяжіють до неомодернізму, мають досконалу форму, з внутрішньою структурою, а поетика характеризується стилістично-лінгвістичною грою, наявні філософські роздуми, впізнавана і вишукана мова. Подальші вірші письменника зазнали впливу постмодернізму.

5. Імітаційна гра «Літературознавці».

Учні мали виконати випереджувальне завдання. Вони поділилися на три групи і виконували окремі завдання.

Перша група літературознавців мала знайти визначення поняття «неомодернізм».

Орієнтовні відповіді учнів:

Неомодернізм – літературний напрям, який виник наприкінці ХХ століття. Розвиватися в українській літературі зміг тільки в постмодерний час, тому побутує до сьогодні.

Друга група літературознавців. Має назвати основні ознаки неомодернізму.

Орієнтовні відповіді учнів:

Основні ознаки:

- відтворює ознаки модернізму,
- орієнтація на інтуїтивне сприйняття світу,
- вираження авторської позиції,
- наявний «потік свідомості»,
- часто ототожнюється «Я-автор» і «Я-герой»,
- усталена ієрархія цінностей,
- схильність до містики та метафізики,
- відсутність чіткої межі між дійсністю та фантазією,
- пошук власного стилю (індивідуальність),
- використання експериментальної форми,
- незвичне використання мовних засобів.

Третя група літературознавців. На основі вивченого матеріалу про постмодернізм учні мають порівняти ознаки неомодернізму із постмодернізмом

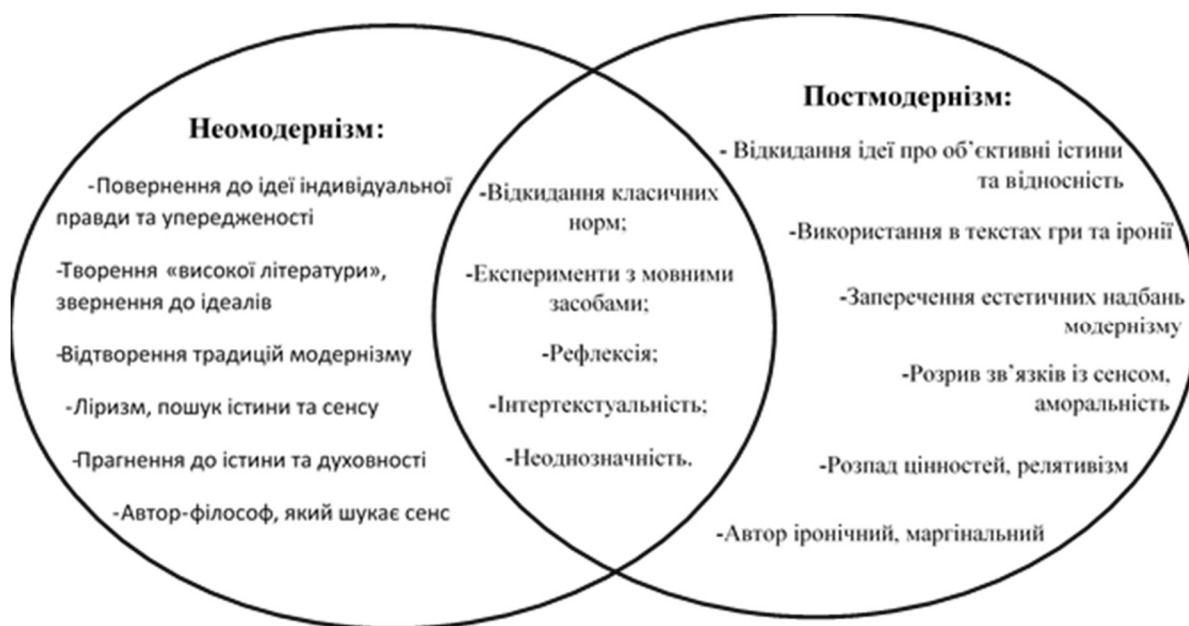
Орієнтовні відповіді:

Неомодернізм	Постмодернізм
Повернення до ідеї індивідуальної правди та упередженості.	Відкидання ідеї про об'єктивні істини та відносність.
Творення «високої літератури», звернення до ідеалів.	Використання в текстах гри та іронії.
Відтворення традицій модернізму.	Заперечення естетичних надбань модернізму.
Ліризм, пошук істини та сенсу.	Розрив зв'язків із сенсом, аморальність.
Прагнення до істини та духовності.	Розпад цінностей, релятивізм.
Автор-філософ, який шукає сенс.	Автор іронічний, маргінальний.

6. Колективна робота «Діаграма Венна»

Учні систематизують свої знання, виписуючи спільні риси та відмінні риси постмодернізму і неомодернізму.

Орієнтовні відповіді:

Слово вчителя. Після тривалого написання поезії та перекладання творів світових майстрів слова Тимофій Гаврилів почав творити есеїстику, яку згодом видав п'ятьма окремими збірками. Перша книжка есеїв «Знаки часу» (2001) отримала премією директора Форуму книговидавців у Львові. Наступні чотири збірки побачили світ у 2005 році («Текст між культурами. Перекладознавчі студії»), 2008 року («Моя Україна»), 2015 («Наш бік») та 2020 року («Небо над хмарами»).

Художню прозу Тимофій Гаврилів почав писати ще наприкінці 80-х років. Першою такою книжкою є збірка оповідань «Щоденник Одиссея», яка побачила світ 2003 року. Збірка вміщує в собі 18 прозових творів, які характеризуються широким стилістичним і тематичним діапазоном, експериментальністю і наративністю, вміло поєднуючи гротеск, цинізм, гумор та іронію. Наступними збірками оповідань є: «У шатах вересня» (2013), «Жінка на ім'я Модестра» (2016) та «Гарні дівчата» (2019).

Збірка «Жінка на ім'я Модестра» складається з дев'яти прозових творів Тимофія Гавриліва та віршів романтичного характеру Василя Голобородька, який був змушений покинути рідний край (Луганськ), де 2014 року велися бойові дії. Основна мета книговидавничого проекту «Схід-Захід» полягає в тому, щоб об'єднати твори письменників з різних регіонів (одного із західної України, другого зі східної) у важкий для країни час за допомогою художньої літератури.

Остання збірка малої прози Тимофія Гаврилів «Гарні дівчата» вийшла друком у 2019 році у львівському видавництві Анетти Антоненко. До збірки оповідань «Гарні дівчата» увійшли дванадцять творів, які автор писав впродовж 2003-2018 років.

2007 року був опублікований роман «Де твій дім, Одиссею?», який, за словами Віктора Неборака, є «найекспериментальнішим» в українській літературі, а в 2009 році він з'явився у перекладі німецькою мовою в авторитетному швейцарському видавництві Ammann Verlag. Перекладений роман побачив світ у рамках видавничої серії «Meridiane», де впродовж тридцяти років видають твори маловідомих письменників з усього світу. Тимофій Гаврилів став першим українським автором, чий твір потрапив до цієї серії. Філософський роман викликав неабиякий резонанс, а згодом став лідером продажу серед новинок у книгарнях Швейцарії, що у свою чергу призвело до виготовлення додаткового тиражу. На появу перекладеного роману відгукнулись швейцарські видавництва та радіостанції. Так, газети Berliner Morgenpost, Die Welt та Neue Zürcher Zeitung назвали автора роману Тимофія Гаврилів «найобнадійливішим представником української літератури» [87].

У 2015 році твір було доповнено та перевидано в Україні. Нове видання роману потрапило до рейтингу найкращих українських видань за версією «Forbes-Україна». Твір «Де твій дім, Одиссею?» став першою частиною трилогії, до якої входять також романи «Чарівний світ» (2016) та «Вийди і візьми» (2013). За роман «Чарівний світ» Тимофій Гаврилів отримав персональну відзнаку директора львівського Форуму книговидавців, а за роман «Вийди і візьми» – міжнародну літературно-мистецьку премію ім. Пантелеймона Куліша [49].

Четвертий роман Тимофія Гаврилів «Чарівний світ» вийшов 2018 року і охоплює події від 50-х років XX століття до 2014 року, коли в Україну вторглася росія.

Найновішим твором автора є роман «Ацетон», який вийшов 2022 року в харківському видавництві «Фоліо». Цікавим фактом є те, що роман написаний впродовж 2019-2020 років, готувався до друку ще до повномасштабної війни, в

6. Одиссей;
7. Георг Тракль;
8. «Схід-Захід»;
9. Есеїстика;
10. Монографії;
11. Експеримент

Орієнтовні відповіді учнів:

1. Навчався у Львівському національному університеті імені Івана Франка;
2. Навчався у школі з поглибленим вивчення німецької мови;
3. Перший в незалежній Україні переможець олімпіади знавців німецької мови та культури;
4. Видав свою першу збірку віршів;
5. Є старшим науковим співробітником Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України;
6. Одиссей фігурує у назві першої прозової збірки та в дебютному романі;
7. Видав книгу з перекладами творів Георга Тракля;
8. Збірка «Жінка на ім'я Модестра», була видана з ініціативи проєкту «Схід-Захід», для того, щоб об'єднати письменників зі сходу і заходу України у важкий час.
9. Писав есеїстику та видав 5 збірок своїх творів;
10. Є автором монографій;
11. Віктор Неборак вважає роман «Де твій дім, Оддісею?» найекспериментальнішим твором в українській літературі.

VI. Рефлексія

9. Техніка «3–2–1»

Учні мають зазначити:

- Три речі, які їх надихнули;
- Дві речі, які їх найбільше здивували;
- Один приклад, як вони готові застосувати набуті знання.

VII. Оцінювання учнів

VIII. Повідомлення домашнього завдання

- Скласти сенкан «Тимофій Гаврилів»

Орієнтовне виконання

Структура	Варіант
Іменник	Тимофій Гаврилів.
Два прикметники	Унікальний, сучасний.
Три дієслова	Перекладає, експериментує, досліджує.
Коротке речення	Знакова постать в українському літературному просторі.
Текстуальний синонім	Літературознавець.

- Прочитати оповідання «Муха», «Ти собі не уявляєш цієї радості» та «Пришелепкуватий Мишко» зі збірки оповідань Тимофія Гавриліва «Гарні дівчата».

3.3. Розробка уроку позакласного читання за творчістю Тимофія Гавриліва

Уроки позакласного читання мають важливе значення в процесі вивчення української літератури. Такі заняття сприяють розвитку читацької культури в учнів, їхньої творчості, розширенню літературного кругозору, вихованню моральних цінностей через обговорення прочитаного.

У сучасних програмах з української літератури передбачено проведення позакласного читання в усіх класах, зокрема в 10 та 11. Навчальна програма рівня стандарту виділяє 2 години на позакласне читання в старших класах, а програма профільного рівня – 4 години. Список художніх творів для позакласного читання формується вчителем та учнями. Переважно для прочитання обирають сучасні тексти, які з певних причин не увійшли до чинної програми. Головною метою вивчення таких текстів є задоволення читацьких інтересів учнів, формування та удосконалення читацьких навичок, розвиток самостійності [72].

Для одинадцятикласників навчальна програма з української літератури передбачає оглядове вивчення творчості сучасних українських письменників, тож, на нашу думку, видається доречним внесення для розгляду на уроці позакласного читання і творчість Тимофія Гаврилів, зокрема його оповідань зі збірки «Гарні дівчата».

Проведення позакласного читання потребує попередньої підготовки та випереджувальних завдань, тому такий вид роботи буде ефективним, якщо поєднати його зі звичайними та уроками літератури рідного краю.

Тема уроку: Сучасна мала проза Тимофія Гаврилів. Оповідання «Ти собі не уявляєш цієї радості», «Муха», «Пришелепкуватий Мишко».

Мета уроку:

Навчальна: поглибити знання про сучасну українську літературу, ознайомити учнів із сучасним письменником-земляком Тимофієм Гаврилівим та його прозовою творчістю на прикладі оповідань зі збірки «Гарні дівчата»; визначити внесок письменника в українську літературу;

Розвивальна: розвивати усне мовлення, пам'ять, критичне мислення, естетичні смаки та бажання вивчати сучасну українську літературу;

Виховна: виховувати моральні цінності, любов до своєї культури, мистецтва та літератури.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Обладнання: збірка оповідань Тимофія Гаврилів «Гарні дівчата», презентація, фото письменника, відео з YouTube, словник літературознавчих термінів.

...Квіти розкидані під ногами.

Ми топчемо їх, байдужі до їхньої краси.

Тимофій Гаврилів

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Привітання з учнями.

II. Мотивація навчальної діяльності.

Слово вчителя. Доброго дня, шановні учні. Рада вітати вас на сьогоднішньому уроці позакласного читання.

1. Коло думок.

Перш ніж ми розпочнемо, прошу звернути увагу на епіграф нашого заняття, прочитати його та запропонувати власне розуміння цих слів.

Орієнтовні відповіді учнів:

- Слова виражають байдужість, неухважність або невдячність до краси чи добра в навколишньому світі. Відсутність усвідомлення про красу природи чи внутрішній світ людини.
- Згубний вплив війни. Бойові дії знищують навколишнє середовище. Люди не звертають увагу на красу природи, бо в умовах війни більшість зосереджені на виживанні.
- Вислів надихає на підтримку тих, кого суспільство або не помічає, або відштовхує від себе. Часто люди з обмеженими можливостями стикаються з байдужістю і наше завдання допомогти їм.
- Часто діти є більш чутливими до дрібниць і миттєвих радостей. Тому «квіти розкидані під ногами» символізують красу, яку діти сприймають краще, ніж дорослі.

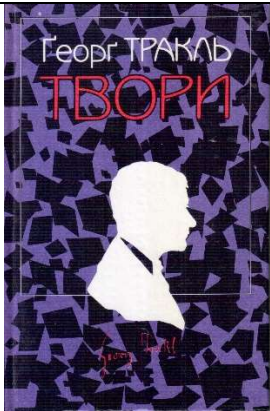
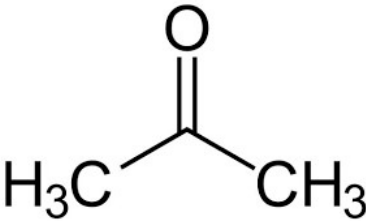
Слово вчителя. Дякую за ваші думки та міркування. Справді, у цих рядках закладено багато сенсу. Тимофій Гаврилів – один із тих авторів, хто не нав'язливо, але просто говорить про важливі речі.

III. Повідомлення мети та теми уроку.

Слово вчителя. Дорогі учні, сьогоднішня тема уроку «Сучасна мала проза Тимофія Гавриліва. Оповідання «Ти собі не уявляєш цієї радості», «Муха», «Пришелепкуватий Мишко»». Дома ви мали прочитати ці оповідання. Перед опрацюванням нового матеріалу пропоную пригадати матеріал з попереднього уроку.

IV. Актуалізація опорних знань.

2. Техніка «Колаж подій».

		Провідним образом його творів є Одисей та подорожі.
6		Тимофій Гаврилів – старший науковий співробітник Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича.
7		Книжка перекладів Тимофія Гаврилів визначалася найкращою в 1997 році
8		2022 року побачив світ найновіший роман Тимофія Гаврилів «Ацетон»
9		Тимофій Гаврилів є автором низки наукових видань, статей та досліджень.

V. Сприйняття й засвоєння навчального матеріалу.

3. Техніка «Ескіз/Комікс».

Попередньо учні діляться на три групи. Кожна група отримує завдання створити ескіз або комікс за одним із запропонованих оповідань

Тимофія Гаврилів з п'ятої збірки малої прози. Для створення коміксів можна скористатися різними інструментами, зокрема Pixton, Comic Master або створити ескіз від руки. Таке завдання демонструє рівень читацької компетентності в учнів та їх уміння перетворювати інформацію з одного виду в інший.

Перша група учнів створюють ескіз до оповідання «Муха».

Друга група учнів – ескіз до оповідання «Ти собі не уявляєш цієї радості».

Третя група учнів – ескіз до оповідання «Пришелепкуватий Мишко».

4. Завдання «Дві зірки й побажання»

Учні оцінюють виконані ескізи та комікси інших груп. Під час коментування робіт однокласники не ставлять оцінок, а вказують на два позитивні аспекти (дві зірки) та один момент, який потрібно доопрацювати (побажання).

Слово вчителя. Під час прочитання оповідань ви могли помітити майстерність Тимофія Гаврилів в написанні прози та простежити такі ознаки його творчості: елітарність, інтелектуальність, філософічність та неповторний ідіостиль (ідіолект). Пропоную звернутися до словника літературознавчих термінів і записати визначення ідіостилю, елітарної літератури і пригадати, що таке оповідання.

5. Теорія літератури.

Ідіостиль (ідіолект) – індивідуальне мовлення, що пояснюється місцем проживання, віком, фахом, соціальним станом, загальним рівнем культури певної людини. Ідіостиль як мовна характеристика особистості не тільки окреслює особливе, а й розкриває різноманітні аспекти мови як загальнонаціонального феномена, її невичерпний потенціал. Літературний ідіолект в сучасній поезії розглядають як важливий складник індивідуального стилю, власне ідіостилю. За сукупністю ідіостилю визначають професіоналізми, жаргонізми, діалектизми, сленги [79, с. 293].

Елітарна література – художня творчість суспільства, нації, розрахована на витончене естетичне сприйняття. Елітарна література далеко випереджує рівень художнього розвитку широких верств публіки, не визнає утилітаризму в

мистецтві, відбиває прагнення людини до духовного вдосконалення, активізує художнє життя, задаючи високі взірці для наслідування, спонукає змагальність талантів [79, с. 226].

Оповідання – невеликий прозовий твір, сюжет якого заснований на певному (рідко кількох) епізоді з життя одного (іноді кількох) персонажа. Невеликий обсяг оповідання вимагає нерозгалуженого, як правило, однолінійного, чіткого за побудовою сюжету. Характери показані здебільшого у сформованому вигляді. Описів мало, вони стислі, лаконічні [79, с. 509].

Слово вчителя. Проза цієї збірки – проста та цікава. Вона зрозуміла і близька для читачів. Така близькість викликає довіру, що дозволяє переконливо передати стан внутрішнього світу персонажа, розкрити суть людських характерів. Зважаючи на такі особливості творів Тимофія Гавриліва, студенти, які вивчають режисуру в Київському міжнародному університеті, зняли фільм за мотивами оповідання «Муха». Такий вибір був зумовлений кінематографічністю та неочікуваним фіналом твору. Пропоную переглянути відзнятий фільм студентами першого курсу, який вони завантажили на YouTube.

6. Перегляд фільму на YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=kwaDIRpyB-Q>

7. Запитання до учнів.

- Які враження ви отримали після перегляду екранізації?
- Чи вдалося студентам передати основні моменти та атмосферу оповідання «Муха»?
- Як ви оцінюєте акторську гру головного виконавця ролі?
- Що ви змінили б у цьому фільмі?

Слово вчителя. В запропонованих оповіданнях автор порушує ряд актуальних проблем і пропонує свіжий погляд на буденні речі, які можуть мати глибший зміст. Одним із таких оповідань є «Пришелепкуватий Мишко». В оповіданні звучить історія про хлопчика, а згодом дорослого чоловіка Мишка, який ріс у дуже поганих умовах, а його матір'ю була бездомною жінкою, що і позначилось на розвитку дитини. Жителі будинку, біля якого жив Мишко,

збиткувалися з нього, але «по-доброму», тоді як він врятував їхніх дітей від бомби, знайденої малечєю на підвір'ї, коштом свого нікчемного життя.

8. Інтерактивна вправа «Дерево рішень».

Ознайомлені з оповіданням учні мають запропонувати вирішення проблеми, яку висвітлює автор. В цьому випадку, одинадцятикласникам пропонується знайти вихід зі скрутного становища Мишка і пояснити, чи змінило б таке рішення життя персонажа.

Орієнтовні відповіді учнів:

- Жителі будинку могли б звернутися в соціальну службу із запитом про допомогу безпритульній мамі та її малюку.
- Люди могли більше допомагати Катрі та Мишку матеріально Також дати їм настанови, щоб дитина змогла повноцінно розвиватися.
- Маленького Мишка потрібно було одразу забрати у безпритульної мамі та віддати на опіку соціальним службам.
- Потрібно не допускати наявності безпритульних людей, щоб передбачити такі сумні наслідки.
- Якби батьки краще наглядати за своїми дітьми, то можна було б уникнути смерті Мишка.

Слово вчителя. Доля Мишка надзвичайно сумна та трагічна. Байдужість людей наражала на небезпеку також і їхніх дітей, котрі безтурботно гралися небезпечною вибухівкою без нагляду дорослих. Хоч і недолугий, але щирий та добрий Мишко пожертвував своїм, здавалось би, нікому не потрібним, життям та врятував малечу, яка неодноразово збиткувалася з нього. Тимофій Гарилів використав багато моментів тихої близькості, зі сповненою чуйністю та зворушливістю описав ситуації, а через надмірний драматизм у читача виникає співчуття до бідолоашного безхатька.

Тему байдужості дорослих та «інакшості» гостро порушено в ще одному оповіданні («Ти собі не уявляєш цієї радості»), де ми дізнаємося про дівчинку Квітку, яку не сприймає соціум і навіть батьки.

9. Імпровізація «Суд».

Імпровізація проводиться у вигляді суду над дорослими, які занапали життя дівчинки Квітки. Учні повинні засудити або виправдати батьків. Клас ділиться на обвинувачів, адвокатів та суддів. Перша група доводить провину підсудних, друга наводить позитивні якості батьків, а третя – виносить вирок, аргументуючи його.

VI. Рефлексія.

Учні колективно складають паспорт оповідань «Муха», «Пришелепкуватий Мишко», «Ти собі не уявляєш цієї радості». Робота учнів супроводжується коментарями вчителя.

Орієнтовні відповіді учнів:

Паспорт твору «Муха»

Автор	Тимофій Гаврилів
Назва	«Муха»
Літературний рід	Епос
Жанр	Оповідання
Тема	Показ короткотривалої пригоди Арсена та надокучливої мухи.
Ідея	Розкриття складного психологічного світу людини на прикладі Арсена та його п'ятиденної пригоди.
Образи	Муха, зима, вікно, кухня, жіночі образи (мама та бабуся), сон, буханець хліба, весна.
Проблематика	Проблема самотності, відчаю та примирення, появи та втрати.

Паспорт твору «Пришелепкуватий Мишко»

Автор	Тимофій Гаврилів
Назва	«Пришелепкуватий Мишко»
Літературний рід	Епос
Жанр	Оповідання

Тема	Показ трагічної долі та самопожертви безхатька Мишка.
Ідея	Засудження людської жорстокості та байдужості, прославлення високих моральних цінностей (доброти, самопожертви, любові).
Образи	Жінка-мати, морози, малюнки Мишка, вудка, скелет кота, вибухівка.
Проблематика	Батьки і діти, співчуття і збиткування, життя і смерть.

Паспорт твору «Ти собі не уявляєш цієї радості»

Автор	Тимофій Гаврилів
Назва	«Ти собі не уявляєш цієї радості»
Літературний рід	Епос
Жанр	Оповідання
Тема	Зображення зворушливої, але фатальної долі дівчинки Квітки, яка загинула через байдужість дорослих; розкриття духовної краси Квітки та її друга.
Ідея	Засудження байдужості людей та жорстокого ставлення до «особливої» дитини.
Образи	Поїзд, саморобний кулон, черешні, пісок, квітка.
Проблематика	Дорослі і діти, нормальність та інакшість, співчуття та відчуження, життя і смерть.

VII. Підсумок уроку.

Слово вчителя. Наш урок добіг до кінця. Сьогодні ми досліджували три оповідання зі збірки Тимофія Гавриліва «Гарні дівчата», які розкрили різні аспекти творчості поета. Зрозуміли, що твори Тимофія Гавриліва мають глибокий підтекст і заклик до роздумів над складним психологічним світом сучасної людини. Дякую за вашу активність та готовність до уроку.

VIII. Оцінювання учнів.

IX. Повідомлення домашнього завдання.

Наступного разу у нас буде урок-зустріч із письменником, тому дома підготуйте запитання для нашого гостя.

Висновки до розділу 3

У чинних програмах з української літератури передбачено оглядове вивчення представників сучасного літературного процесу, а найбільше уваги приділяється літературній епосі ХХ століття. Однак постійний розвиток художнього слова дає підстави вчителю залучати і інших письменників до розгляду на уроках словесності. З огляду на це пропонуємо до розгляду творчість Тимофія Гаврилів на уроках літератури рідного краю та позакласного читання в 11 класі. Підставою для такого вибору є складна манера написання творів, яка вимагає від учнів більш високого рівня літературної грамотності та читацьких умінь. Подані матеріали можна використовувати для підготовки уроків у школах Івано-Франківської чи Львівської області.

ВИСНОВКИ

Тимофій Гаврилів – знакова постать в українському культурному просторі, чия діяльність набула вагомої ролі в літературному процесі кінця XX-го та перших десятиліть XXI століття.

Наукове осмислення творчості Тимофія Гавриліва в сучасному літературознавстві представлене у двох аспектах.

Першим об'єктом наукового осмислення є літературно-критичний доробок Тимофія Гавриліва як теоретика літератури, культуролога, та перекладача. Він автор низки ґрунтовних праць про переклад та теорію літератури. Тому його науковий доробок став підґрунтям для багатьох сучасних досліджень, статей, посібників для закладів вищої освіти тощо.

Проаналізувавши літературознавчі статті, рецензії та відгуки на твори Тимофія Гавриліва, які належать перу Марії Микицей, Галини Петросаняк, Євгена Барана, Володимира Єшкілева, Ігоря Бондар-Терещенка, Ірини Кропивко, Ігоря Котика, Аліни Акуленко, Галини Сафроньєвої, Володимира Кепича, Лілії Лавринович та Ганни Улюри, можна зазначити, що творчий доробок письменника потребує додаткових фахових досліджень.

З'ясувавши основні естетичні засади творчості письменника, можна стверджувати, що Тимофій Гаврилів виступає в сучасному письменстві виразним представником українського постмодернізму.

Характерними рисами прозової творчості Тимофія Гавриліва вважаємо філософічність та експериментальність, що виявляється в нестандартних структурах твору та в новаторському підході в передачі стану духовної порожнечі у внутрішньому світі сучасної людини.

Проблемно-тематичний діапазон великої та малої прози охоплює широке коло питань особистісного та глобального характеру: теми першого кохання, безпритульності, сімейних цінностей, життя і смерті, дорослішання, еміграції, «інакшості», ностальгії тощо.

Тема «безхатченства» є наскрізною в романах «Де твій дім, Одиссею?», «Чарівний світ», «Вийди і візьми» і має два рівні сприйняття – буквальний та метафоричний.

Тимофія Гаврилівна можна віднести до тих авторів, які не обмежуються розкриттям сюжету у творі. Його фокус зосереджений на художній формі. Він прагне не лише подати історію, а й передати її через виразне й унікальне письмо. Таким чином його твори набувають високої художньої якості з виразним інтелектуальним складником.

Мова прози Тимофія Гаврилівна відзначається вишуканістю, стилістичною довершеністю, різноманітністю й багатством мовленнєвих форм, стриманістю та гармонійністю. Автор використовує риторичні фрази, мовні ігри, деталізовані описи-спогади, вводить в мовлення персонажів безліч оригінальних тверджень та цікавих афоризмів.

Оповідь у творах, як правило, переплітається зі спогадами головних героїв. У більшості з них оповідь ведеться від третьої особи.

Для соціально-психологічних оповідань Тимофія Гаврилівна притаманний наратив від першої особи. Такий метод збільшує можливість переконливо передати стан внутрішнього світу персонажа, розкрити суть людських характерів, прорватися крізь «фасадність» слів якомога ближче до читача.

Проаналізувавши чинні програми з української літератури, ми з'ясували, що вивчення творчості Тимофія Гаврилівна в контексті новітньої літератури не передбачено. З огляду на це, пропонуємо ознайомити учнів 11 класу з постаттю Тимофія Гаврилівна на уроках позакласного читання та літератури рідного краю, що сприятиме збагаченню читацького досвіду та вдосконаленню читацьких навичок. У методичному розділі подано розгорнуті плани-конспекти з використанням інноваційних методів та прийомів навчання, які мають практичну цінність і можуть бути використані у роботі в закладах загальної середньої освіти.

Художня творчість і науковий доробок українського поета, прозаїка, есеїста, літературознавця Тимофія Гаврилівна посідає важливе місце в сучасному

літературному процесі. Перспективу наших досліджень вбачаємо в подальшому фаховому аналізі творчого доробку письменника.

ЛІТЕРАТУРА

1. 10 кращих українських книжок минулого року. *Рівне 1* : веб-сайт. URL: <https://rivne1.tv/news/76517> (дата звернення: 26.10.2023).
2. Efandy. Україна Гаврилів. *ArtVertep*: веб-сайт. URL: <https://artvertep.com/news/7180.html> (дата звернення: 27.10.2023).
3. Grodek. Poetree : веб-сайт. URL: <https://ua.poetree.club/poems/grodek> (date of access: 30.09.2023).
4. Tymofiy Havryliv. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/tymofiy.havryliv> (дата звернення: 09.10.2023).
5. Актуальні проблеми мовно-літературної освіти в середній та вищій школах : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (29 квітня 2021 р., м. Київ) / ред. колегія: А. А. Зернецька (гол. ред.), О. Ісаєва, В. Ніколаєнко (заст. гол. ред), А. Ю. Вітченко, О. К. Бицько (відп. ред.); укладачі: А. Ю. Вітченко, О. К. Бицько. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 119 с.
6. Акуленко А. Обдури мене, будь ласка: три книжки про те, як і навіщо ми створюємо ілюзії. *Видавництво Анетти Антоненко*. URL: <https://anetta-publishers.com/presses/1114> (дата звернення: 27.10.2023).
7. AMB. 1 AMB-Муха, 2023. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kwaDIRpyB-Q>. (дата звернення: 16.10.2023).
8. Антоненко А. Чернігівська обласна бібліотека для дітей ім. Миколи Островського опублікувала список найкращих українських художніх книг останнього десятиліття (2005-2015). *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/anetta.publishers/posts/438020143055237> (дата звернення: 05.10.2023).
9. Арабески творчості Тимофія Гаврилів. *Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І.Франка* : веб-сайт. URL: <https://lib.if.ua/news/1631259800.html> (дата звернення: 26.10.2023).
10. Баран Є. Дві короткі рецензії. *Кур'єр Кривбасу*. 2000. № 128. С. 108–110.

11. Баран Є. «Благовіст» Тимофія Гаврилів. *Хвиля Десни*. URL: <https://hvilya.com/news/culture/blagovist-tymofiya-gavryliya.html> (дата звернення: 26.10.2023).
12. Бережанська Ю. Проза Густава Майрінка в контексті стилістичних експериментів експресіонізму. *Теоретична і дидактична філологія*. 2013. № 16. С. 21–31.
13. Бехта Н. Стандартна оповідь від першої особи: визначення, характеристики та контекст використання. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. 2012. № 13. С. 33–39.
14. Блог Тимофія Гаврилів. *Zaxid.net*. URL: https://zaxid.net/blogger/timofiy_gavriliv_u3092/ (дата звернення: 05.09.2023).
15. Бондар-Терещенко І. 10 кращих українських книжок 2016 року. *Еспресо*. URL: https://espresso.tv/article/2016/12/30/10_kraschykh_ukrayinskykh_knyzhok_2016_roku (дата звернення: 26.10.2023).
16. Бондар-Терещенко І. Дефіляда в Карпатах, на городі Лис і притулок для Одиссея. *Еспресо*. URL: https://espresso.tv/article/2015/11/16/defilyada_v_karpatakh_na_gorodi_lys_i_prytulok_dlya_odissey (дата звернення: 26.10.2023).
17. Бондар-Терещенко І. Дивосвіт на смітнику. *Україна Молода*. URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/1768/164/62664/> (дата звернення: 05.10.2023).
18. Бондар-Терещенко І. Жінки і діти – 5 книг, які нагадають про головне. *Жіночий Світ* : веб-сайт. URL: https://wworld.com.ua/selfdev/48052?fbclid=IwAR1ZhMSOVgcVUydRPcMOC5EG5Gs6LBEhRAcrP5mP2JydpNEO-oGr0Hgd_Mo?fbclid=IwAR1ZhMSOVgcVUydRPcMOC5EG5Gs6LBEhRAcrP5mP2JydpNEO-oGr0Hgd_Mo (дата звернення: 27.10.2023).
19. Бондар-Терещенко І. ІБТ в The Ukrainians (американському журналі про Україну). *Видавництво Анетти Антоненко*. URL: <https://anettapublishers.com/news/401> (дата звернення: 27.10.2023).
20. Бондар-Терещенко І. Секрети гарних дівчат: 5 книг про те, чого ви не знали. *Видавництво Анетти Антоненко*. URL: <https://anettapublishers.com/presses/1326> (дата звернення: 27.10.2023).

- 21.Бондар-Терещенко І. Фінка в руках Бога – 5 книг про епоху. *Сьогодні*. URL: https://www.segodnya.ua/opinion/bondartereshcenko/fnka-v-rukah-boga-5-knig-pro-epohu-1131110.html?fbclid=IwAR3PctimiWJkIkQYKCyX2du2xj-1wOYvJYi6rVZvnpbd2V1K5st0YDcdw_A (дата звернення: 11.03.2021).
- 22.Бондар-Терещенко І. Шалений Макс, гарні дівчата і Роналду: 5 книг, які захоплюють. *Радіо Максимум* : веб-сайт. URL: https://maximum.fm/shalenij-maks-garni-divchata-i-ronaldu-5-knig-yaki-zahoplyuyut_n157916?fbclid=IwAR0LEWxo97doFs5cepagpQLA-ZJqLC7kl dwc4_PeM2RT7qXDjcvovKwE8LA (дата звернення: 27.10.2023).
- 23.Боднарчук Т. Національний прояв тенденцій постмодернізму в образотворчому мистецтві. URL: [file:///C:/Users/%D0%A2%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BD%D0%BA%D0%B0%20%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD/Downloads/Kis_2013_1_25%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/%D0%A2%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BD%D0%BA%D0%B0%20%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD/Downloads/Kis_2013_1_25%20(2).pdf) (дата звернення: 27.10.2023).
- 24.Бондарева О. «Етап люстерка» в історії драматургічних антологій сучасної України (2003 Р. – теперішній час) : Монографія. Київ, 2022. 215 с.
- 25.Бондарева О. Трансформація модерністського міфу про Творця у постмодерністську добу і жанрологічний шлях від теургічного дійства до антивистави. *Вісник Одеського національного університету. Сер. Філологія: літературознавство*. 2008. Т. 13, № 7. С. 19–33.
- 26.Бондар-Терещенко І. Тимофій Гаврилів, «Чарівний світ. Тоді». *Дзеркало тижня*. URL: https://zn.ua/ukr/ART/timofiy_gavriliv,_charivnyy_svit_todi_vidavnitstvo_kalvariya.html (дата звернення: 27.10.2023).
- 27.Бондар-Терещенко І. Тимофій Гаврилів: Література – не цукерка до кави. *Видавництво Анетти Антоненко*. URL: <https://anetta publishers.com/presses/1361> (дата звернення: 26.09.2023).
- 28.Бондар-Терещенко І. Трюкачі в літературі: які новодруки готує Форум видавців. *Україна Молода*. URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3041/164/102952/?fbclid=IwAR1vNyfzsOkm6F7HB-Srda3YBB6tLQ0-nmeK9ooCRuW6NddrXEvKuYibKjo> (дата звернення: 26.10.2023).

- 29.Бреславська С. Відтворити подих. *Буквоїд*. URL: http://bukvoid.com.ua/review/s/books/2020/03/23/080910.html?fbclid=IwAR0UWSSk1FiOCuD4AxY_AcDawKg1C4eWM_Aknhei5xBzrjE6MldzBN_JX7I (дата звернення: 26.09.2023).
- 30.Видавництво «Піраміда» презентувало роман Тимофія Гавриліва «Де твій дім, Одиссею». *Гал-інфо*. URL: https://galinfo.com.ua/news/vydavnytstvo_piramida_prezentovalo_roman_tymofiya_gavryliwa_de_tviy_dim_odisseyu_20890.html (дата звернення: 27.10.2023).
- 31.Відгук читача 136. Тимофій Гаврилів «Червнева злива». *Рефлексії-Читалії* : веб-сайт. URL: <https://refchyt.wordpress.com/2023/04/08/відгук-читача-136-тимофій-гаврилів-черв/> (дата звернення: 26.10.2023).
- 32.Волошин Т. В Івано-Франківську презентували четверту книгу з серії "Схід-Захід". *Галицький Кореспондент*. URL: <https://gk-press.if.ua/v-ivano-frankivsku-prezentuvaly-chetvertu-knygu-z-seriyi-shid-zahid/> (дата звернення: 24.10.2023).
- 33.Волошина Н. Уроки позакласного читання у старших класах. Київ: Рад. школа, 1988. 174 с.
- 34.Гаврилів Т. Арабески пам'яті : поезія. Київ : СПУ, 1995.
- 35.Гаврилів Т. Ацетон : роман. Харків : Фоліо, 2022. 621 с.
- 36.Гаврилів Т. Вийди і візьми : роман. Львів : Кальварія, 2013. 312 с.
- 37.Гаврилів Т. Гарні дівчата : оповідання. Львів : Анетти Антоненко, 2019. 120 с.
- 38.Гаврилів Т. Георг Тракль. Городок. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. URL: <https://www.ji.lviv.ua/n11texts/trakl.htm> (дата звернення: 30.09.2023).
- 39.Гаврилів Т. Де твій дім, Одиссею? : роман. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Львів : Анетти Антоненко, 2015. 216 с.
- 40.Гаврилів Т. Жінка на ім'я Модеста : оповідання (серія «Схід/Захід»). Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2016. 72 с.
- 41.Гаврилів Т. Конспект екскурсії : поезія. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2006. 90 с.
- 42.Гаврилів Т. У шатах вересня : оповідання. Львів : Кальварія, 2013. 112 с.

- 43.Гаврилів Т. Чарівний світ. Між тоді і тепер : роман. Львів : Кальварія, 2011. 136 с.
- 44.Гаврилів Т. Чарівний світ. Тепер : роман. Львів : Кальварія, 2010. 144 с.
- 45.Гаврилів Т. Чарівний світ. Тоді : роман. Львів : Кальварія, 2010. 128 с.
- 46.Гаврилів Т. Червнева злива : роман. Львів : Анетти Антоненко, 2018. 416 с.
- 47.Гаврилів Тимофій Іванович. *Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича при Національній академії наук України*. URL: <https://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/organization/departments/profile/?profileid=121> (дата звернення: 26.10.2023).
- 48.Гаврилів Т. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100063646563080> (дата звернення: 16.10.2023).
- 49.Гаврилів Тимофій Іванович. *Вікіпедія* : веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гаврилів_Тимофій_Іванович (дата звернення: 26.10.2023).
- 50.Гай Є. Де твій дім, Одиссею?. *Критика*. URL: <https://krytyka.com/ua/reviews/de-tviy-dim-odisseyu> (дата звернення: 27.10.2023).
- 51.Гнедкова Г. Як видати свій переклад: поради знаних перекладачів новачкам. *Читомо*. URL: <https://archive.chytomo.com/master-class/yak-vidati-svij-pereklad-poradi-znanix-perekladachiv-novachkam> (дата звернення: 26.10.2023).
- 52.Головченко Н. Формування читацької грамотності під час вивчення сучасної української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/27_2020/part_2/18.pdf (дата звернення: 12.10.2023).
- 53.Екранізація оповідання «Муха» студентами спеціальності Аудіовізуальне мистецтво та виробництво. *Київський міжнародний університет* : веб-сайт. URL: https://kymu.edu.ua/news/2023/ekranizatsiya-opovidannya-mukha-vid-studentiv-spetsialnosti-audiovizualne-mystetstvo-tavyrobnytstvo/?fbclid=IwAR1T95snFk6jHp7GjI_P9ywNjvfOoBcSkoLemovXEX8pgmUvpfJ7-JhcP78 (дата звернення: 10.08.2023).
- 54.Енциклопедія освіти / ред. В. Г. Кремень. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 41 с.

- 55.Єшкілєв В. Тимофій Гаврилів. *Бібліотека І*. URL: <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/pleroma/gk-gz.htm> (дата звернення: 12.10.2023).
- 56.Зимомря І., Зимомря М. У світлі нових вимірів. *Питання літературознавства*. 2010. № 81. С. 285–287.
- 57.Зьобро О. Тимофій Гаврилів: «Вийди і візьми». *Високий замок*. 2013. 5 квіт. С. 11.
- 58.Іванишин О. Гаврилів Тимофій – уродженець Івано-Франківська. Перекладач, блогер, поет з особливим баченням людини. frankivski.info. URL: <https://frankivski.info/uk/eternal-3105-gavryliv-tymofij-urodzenecz-ivano-frankivska-perekladach-blogger-poet-z-osoblyvym-bachennyam-lyudyny> (дата звернення: 06.09.2023).
- 59.Ільєнко Л. Лише вибрані твори - з арсенальських полиць. *Дзеркало тижня* : веб-сайт. URL: https://zn.ua/ukr/ART/knizhkovi-polici-vibrani-tvori-na-arsenali-279510_.html (дата звернення: 23.11.2023).
- 60.Калиновська В. Три іпостасі Тимофія Гаврилів. *Західний кур'єр*. 2002. С. 10.
- 61.Калюжка С. «Червнева злива». Чернівчан запрошують на презентацію роману Тимофія Гаврилів. *Шпальта*. URL: <https://shpalta.media/2018/10/02/chervneva-zliva-chernivchan-zaproshuyut-na-prezentaciyu-romanu-timofiya-gavriliva/> (дата звернення: 27.10.2023).
- 62.Карпюк В. Тимофій Гаврилів презентував у Франківську роман про безхатченків. *Галицький Кореспондент*. URL: <https://gk-press.if.ua/x20069/?fbclid=IwAR1Hbs35wdnGqw0ZBE4zuqZTXQV5VZ2jjviYGLkXuLyRq14eAX2KFkPMH8> (дата звернення: 26.10.2023).
- 63.Кепич В. Про нашу з вами Україну без прикрас. *Українська літературна газета*. 2018. № 24. С. 3.
- 64.Керик О. Тимофій Гаврилів: Безхатченство – стан людини в нинішньому світі. *ZAXID.NET*. URL: https://zaxid.net/timofiy_gavriliv_bezhatchenstvo__stan_lyudini_v_ninishnomu_sviti_n1123996 (дата звернення: 26.10.2023).
- 65.Книговидавничий проект «Схід–Захід». *ВеликаІдея* : веб-сайт. URL: <https://biggggidea.com/project/knigovidavnichij-proekt-shid-zahid/>.

- 66.Коваль Я. На стіні дверей не малюю. *Львівська Пошта*. URL: <https://www.lvivpost.net/kultura/n/1520> (дата звернення: 26.10.2023).
- 67.Коваль Я. Навіть коли знаходиш дорогу, ти торуєш її сам... *Видавництво Анетти Антоненко*. URL: <https://anetta-publishers.com/presses/154> (дата звернення: 27.10.2023).
- 68.Коваль Я. Тимофій Гаврилів. *Видавництво Анетти Антоненко*. URL: <https://anetta-publishers.com/presses/154> (дата звернення: 26.10.2023).
- 69.Коваль Я. Той, хто дивується. *Львівська Пошта*. URL: <https://www.lvivpost.net/kultura/n/8870> (дата звернення: 26.10.2023).
- 70.Корнелюк І., Антоненко А. Що в 2019. Частина 2. *Видавництво Анетти Антоненко*. URL: <https://anetta-publishers.com/news/398> (дата звернення: 26.09.2023).
- 71.Котик І. Тимофій Гаврилів експериментує. *Видавництво «Анетти Антоненко»*. URL: <https://anetta-publishers.com/presses/485> (дата звернення: 27.10.2023).
- 72.Котлярчук Г. Уроки позакласного читання з української літератури як необхідна складова методики виховання в учнів основної і старшої школи. *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал* : Матеріали звіт. науково-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України (за 2016 р.), м. Київ. Івано-Франківськ, 2017. С. 129–133.
- 73.Кропивко І. Українська і польська постмодерна проза (карнавал, фрагментація, фронтір) : Монографія. Київ, 2019. 524 с.
- 74.Крупський І. Українська преса на окраїнах російської імперії як чинник відстоювання інтересів українства. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2020. № 47. С. 3–10.
75. Куйбіда Л. «Вони мали більше запитань, аніж відповідей». *ZAXID.NET*. URL: https://zaxid.net/voni_mali_bilshe_zapitan_anizh_vidpovidey_n1371232 (дата звернення: 26.10.2023).
- 76.Куцевол О. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури : монографія. Вінниця : Глобус-Прес, 2006. 348 с.

- 77.Лавринович Л. Сучасний український постмодернізм – напрям? стиль? метод? *Слово і Час*. 2001. С. 39–46.
- 78.Лавринович Л. Урбаністичний час в українській прозі межі тисячоліть: минуле vs сучасність. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. 2010. № 23. С. 310–320.
- 79.Літературознавчий словник-довідник / ред.: Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко, Р. Т. Гром'як. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ : Акад., 2007. 752 с.
- 80.Мандрик М. Зустріч з «Гарними дівчатами» Тимофія Гаврилів в Івано-Франківську була чудово-камерною. Галичина. URL: <https://galychyna.if.ua/analytic/zustrich-z-garnimi-divchatami-timofiya-gavriliva-v-ivano-frankivsku-bula-chudovo-kamernoyu/?fbclid=IwAR0tV3846H6hzj9mJOJRZbVecj4qOorpHazEU5nlID0YpmHc7skSYAjVqlQ> (дата звернення: 27.10.2023).
- 81.Мельник Д. Індивідуальний травматичний досвід в контексті історичної травми у романах Інгебога Бахманн та Ельфріде Єлінек. *Сучасні літературознавчі студії. Літературний дискурс: транскультурні виміри*. 2015. № 12. С. 385–396.
- 82.Микицей М. Дві книжки під яскравими зорями. *Світ молоді*. 1999. № 9. С. 1.
- 83.Модельна навчальна програма «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти / Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А., Тригуб І. А. Міністерство освіти і науки України : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/Ukrayinska.literatura.7-9-kl.Yatsenko.ta.in.26.07.2023-1.pdf> (дата звернення: 02.10.2023).
- 84.Наливайко Д. Гродек. Георг Тракль. Бібліотека української літератури: веб-сайт. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=4120> (дата звернення: 30.09.2023).

- 85.Неборак В. Тимофій Гаврилів і «Чарівний світ» у повному комплекті. *ArtVertep*. URL: <https://artvertep.com/poster/9422/3/15571.html> (дата звернення: 27.10.2023).
- 86.Николин Т. Особливості прозової творчості Тимофія Гаврилів. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича* : матеріали студент. наук. конф., м. Чернівці, 25 квіт. 2023 р. Чернівці, 2023. С. 151–152.
- 87.Нікоряк Н. Автентичність кіносценарію як сучасного літературного тексту : монографія. Чернівці : Місто , 2011. 240 с.
- 88.Опришко Н. Еротичний осмос постмодернізму у версії Юрія Андруховича : дисертація. Харків, 2016. 150 с.
- 89.Проселкова О. Названо 80 найкращих українських книжок за останнє десятиліття. *Видавництво Старого Лева*. URL: <https://starylev.com.ua/news/nazvano-80-naykrashchyyh-ukrayinskyh-knyzhok-za-ostannye-desyatyillytya> (дата звернення: 27.10.2023).
- 90.Рихло П. Ідентичність у художньому просторі: конфігурації наративних стратегій. *Питання літературознавства* : наук. зб. вип. 79. Чернівці, 2010. С. 310–325.
- 91.Рихло П. Поетика діалогу. Творчість Пауля Целана як інтертекст. Київ : Дух і літера, 2021. 424 с.
- 92.Роман Тимофія Гаврилів став хітом швейцарських книгарень. *ZAXID.NET* : веб-сайт. URL: https://zaxid.net/roman_timofiya_gavriliva_stav_hitom_shveytsarskih_knigaren_n1094763 (дата звернення: 27.10.2023).
- 93.Сафроньєва Г. Ті, що шукають виправдання. *Український журнал*. 2018. № 9. С. 53.
- 94.Сенчишин Я. Нестрой у перекладі Гаврилів. *Молода Галичина*. 2004. 1 квіт. С. 31.
- 95.Стефурак Н. Поезія – шляхетна гра. *Тижневик Галичини*. 1999. 25 берез. С. 11.

96. Таран Л. Місце, де найкраще пишеться, – у тобі. *Кальварія* : веб-сайт. URL: http://www.calvaria.org.ua/press.php?press_id=1378 (дата звернення: 26.10.2023).
97. Терпило А. Джазова наративна стратегія у конструюванні ідентичності афроамериканського тексту (на матеріалі роману «Джаз» Тоні Моріссон»). *Сучасні літературознавчі студії. У просторі наукового пошуку В.І. Фесенко*. 2014. № 11. С. 535–545.
98. Тимофій Гаврилів про «Червневу зливу»: «Історії всіх цих людей розгортаються на тлі історії країни, вони її безпосередні учасники». *Yakaboo* : веб-сайт. URL: <https://blog.yakaboo.ua/timofiy-gavriliv-pro-chervnevu-zlivu/> (дата звернення: 27.10.2023).
99. Тимофій Гаврилів про свій новий роман в новелах «Червнева злива». Видавництво Анетти Антоненко. *Facebook* : веб-сайт. URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=277307246428272>. (дата звернення: 02.10.2023).
100. Тимофій Гаврилів: «Гортаю видання, які на слуху. Проте найбільше люблю ті, що в закапелках». *Буквоїд* : веб-сайт. URL: <http://www.bukvoid.com.ua/reviews/that%20to%20read/2013/06/18/075200.html> (дата звернення: 27.10.2023).
101. Тимофій Гаврилів: «Мій роман не втонув у неозорому морі розмаїтої літератури». *Wayback Machine* : веб-сайт URL: <https://web.archive.org/web/20110504080914/http://litakcent.com/2010/03/22/tymofij-havryliv-mij-roman-ne-vtonuv-u-neozoromu-mori-rozmajitoji-literatury/> (дата звернення: 26.10.2023).
102. Тимофій Гаврилів: «Подорожі фантазією важливіші для творчості, ніж подорожі географічним простором». *Кальварія*: веб-сайт. URL: http://calvaria.org.ua/press.php?press_id=1350 (дата звернення: 26.10.2023).
103. Томнюк Л. Полісистемний підхід до аналізу перекладу німецькомовної поезії Ґ. Тракля. URL: <file:///C:/Users/%D0%A2%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BD%D0%BA%D0%B0%20%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD/Downloads/283%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81>

[%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-419-1-10-20220629.pdf](#) (дата звернення: 12.10.2023).

104. Тугай Л. Чекання на добрі тексти. *Галичина*. 2008. № 173. С. 7.
105. Українська література. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / Автори: Мовчан Р. В., Івасюк О.М., Кавун Л. І., Неживий О. І. *Міністерство освіти і науки України* : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/na-sajt-ukrayinska-literatura-5-9-z-chervonimdoc-2.pdf> (дата звернення: 02.10.2023).
106. Українська література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 10–11 класи (рівень стандарту) / Мовчан Р.В. та ін.; 2017. 40 с.
107. Український роман став бестселером у Швейцарії. *Credo* : веб-сайт. URL: <https://credo.pro/2010/02/14932> (дата звернення: 27.10.2023).
108. Улюра Г. Альтернативний декалог: І1, І2, І3...І10. *Збруч*. URL: <https://zbruc.eu/node/61172> (дата звернення: 26.10.2023).
109. Улюра Г. Байнаге фabelьгафт. *Збруч*. URL: <https://zbruc.eu/node/35570?fbclid=IwAR2pzcJx5on86Gf4VlrWE1R581Dln7A5s8BReFXMRnMTHObGJmBkWtwVMYk> (дата звернення: 26.10.2023).
110. Усатенко Г.О., Фасоля А.М. Програма «Українська мова та література. 10-11 класи». Профільний рівень : веб-сайт. *Міністерство освіти і науки України*. 2017. 64 с.
111. Фішбейн М. П'ять поезій Георга Тракля в перекладі Мойсея Фішбейна. Мойсей Фішбейн : веб-сайт. URL: https://mosesfishbein.blogspot.com/2009/11/blog-post_2375.html (дата звернення: 30.09.2023).
112. Харчук Р. Сучасна українська проза. Постмодерний період : навч. посіб. Київ : Акад., 2008. 247 с.
113. Хоменко Г. Українська постмодерна література: світоглядно-стильові домінанти (вивчення у класах гуманітарного профілю старшої школи). *Український педагогічний журнал*. 2018. № 4. С. 118–125.

114. Читай своє: 7 читацьких прем'єр від українських авторів. *WoMo*. URL: <https://womo.ua/chitay-svoye-7-chitatskih-prem-er-vid-ukrayinskih-avtoriv/> (дата звернення: 27.10.2023).
115. Шевчук О. Позакласна робота з української літератури як складова професійно-педагогічної діяльності вчителя-словесника. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2013. № 21. С. 239–243 URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23227/Shevchuk%20O.%20B..pdf?sequence=1> (дата звернення: 26.10.2023).
116. Шолох Н. Використання краєзнавчого матеріалу як засіб формування предметних компетентностей на уроках літератури рідного краю. *Українська мова і література в школі*. 2022. № 22. С. 35–48.
117. Яремчук О. Повоєнна травма у літературних репортажах Егона Ервіна Кіша та Йозефа Рота. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2020. № 47. С. 121–131.
118. Яремчук О. Польове дослідження як антропологічний інструмент у літературному репортажі (на прикладах журналістських текстів Йозефа Рота). *Наукові записки Інституту журналістики*. 2019. Т. 2, № 75. С. 135–145.